А. СТАЛЕВІЧ

БЕЛАРУСКІ НАЦЫЯНАЛ-ФАШЫЗМ

БЕЛДЗЯРЖВЫДАВЕЦТВА

А. СТАЛЕВІЧ

БЕЛАРУСКІ НАЦЫЯНАЛ-ФАШЫЗМ

ЯГО ВЫТОКІ, ТЭОРЫЯ І ПРАКТЫКА

БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА
МЕНСК — 1930

ЗЬМЕСТ

Стар.

1. Аб вытоках беларускага нацыянал - дэмакратызму і нацыянал-фашызму 3

2. Тэорыя і практыка беларускага нацыянал-фашызму 46

Заказ № 686. 7.000 экз. (2³/₄ арк.). Галоўлітбел № 1853.

Друкарня Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва.

АБ ВЫТОКАХ БЕЛАРУСКАГА НАЦ.-ДЭМОКРАТЫЗМУ І НАЦ.-ФАШЫЗМУ [1]).

1. Да барацьбы супроць беларускага нац.-дэмократызму як галоўнай небясьпекі ва ўмовах БССР

У апошнія часы беларускі нац.-дэмократызм настолькі разросься, што сваімі ценямі закрывае шовінізм іншых нацыянальнасьцяй—ён стаў аднэй з галоўнейшых праяў у правай небясьпецы ва ўмовах БССР.

Чаму беларускі, а ня іншай нацыянальнасьці нацыянал-дэмократызм зьяўляецца небясьпекай найбольш актуальнай і пагрознай у даны пэрыод? Таму, што: 1) у сучасны момант капіталістычныя элемэнты аказваюць самае рэзкае супраціўленьне пераможнаму наступу соцыялістычнага будаўніцтва, імпэтнаму размаху колектывізацыі, аказваюць менавіта на вёсцы. Тут найбольш глыбокія карэньні капіталізму, тут найвастрэй і клясавая барацьба. 2) Нацыянал-дэмократызм, зьяўляючыся агентурай польскага фашызму, коордынуе сваю контр-рэволюцыйную работу з работай агентаў фашызму ў Зах. Беларусі—беларускімі нацыянал-фашыстамі. Гэтай коордынацыяй беларускі нац.-дэмократызм, як выяўленьне ідэолёгіі ў першую

[1]) Артыкул друкаваўся ў „Бальш. Бел." 1929 г. № 10.

чаргу кулака, стварае апору ў БССР для польскага імпэрыялізму і садзейнічае яго падрыхтоўцы для хутчэйшага нападу на СССР і 3) беларускія нац.-дэмократы і нацыянал-фашыстыя вядуць сваю антысавецкую контр-рэволюцыйную работу галоўным чынам сярод сялянства—дробнай буржуазіі, якая найбольш паддаецца хістаньням, вядуць сваю работу ў краі, асабліва на вёсцы, дзе каранное насельніцтва пераважальна беларускай нацыянальнасьці.

Вось гэтыя галоўнейшыя прычыны, якія акрэсьліваюць глыбіню выток нац.-дэмократызму і якія ставяць перад партыяй і працоўнымі масамі неабходнасьць накіраваць у сучасны момант галоўны агонь барацьбы супроць нац.-дэмократызму, пераважна беларускага.

Для пасьпяховасьці барацьбы з ім, для канчатковага выкарчоўваньня яго з савецкага грунту неабходна ведаць яго соцыяльныя карэньні, яго гісторыю.

Аб соцыяльнай базе беларускага нац.-дэмократызму, аб экономіч. і політычн. прычынах і фактарах яго актывізацыі гаварылася і пісалася нямала. А вось аб гістарычных карэньнях, аб вытоках беларускага нац.-дэмократызму недастаткова асьвятляецца. Па гэтым пытаньні часта-густа блытаюцца і спатыкаюцца нават некаторыя члены партыі, якія ня маюць яснага разуменьня аб гістарычным разьвіцьці беларускага нац.-дэмократызму і яго антыпролетарскай контр-рэволюцыйнай сутнасьці.

Прыкладам гэтага служыць хоць-бы заява т. Слоніма—намесьніка Наркамасьветы на сходзе менскага партактыву аб тым, што ён прыняў удзел у выдзяленьні нашаніўца Эпімах-Шыпілу для надзяленьня яго ордэнам чырвонага сьцягу, бо ня знаў гісторыі і сутнасьці беларускага нацыянальнага адраджэнцкага руху [1]).

2. Беларуская соцыялістычная грамада

Беларускі адраджэнцкі рух у сваім першапачатковым этапе (1902—1906 г.)—політычна афармляецца беларускай соцыялістычнай Грамадой (БСГ). Узьнікшы з дробна-буржуазнага сялянскага асяродзьдзя, у той час ня зусім яшчэ політычна дыфэрэнцаванага, БСГ па сваёй програме і ідэолёгіі была дробна-буржуазнай партыяй леванародніцкага кірунку. У час высокага рэволюцыйнага ўздыму 1905 г., калі беларускае сялянства, як маса наогул і ў цэлым, змагалася супроць абшарнікаў і царскіх сатрапаў, беларуская рэволюцыйная Грамада, якая ў 1902 г. перайменавалася ў БСГ, політычна афармляла тэндэнцыі і позыцыі гэтай рэволюцыйна-дэмократычнай дробнай буржуазіі. Тав. Ленін у спрэчцы супроць Ларына ды ім прыдуманай «Усерасійскай рабочай партыі» вось як

---

[1]) Пад беларускім нацыянальна-адраджэнцкім рухам разумеецца грамадзкі рух беларускай буржуазіі і кулацтва ў адмену ад нацыянальна-вызваленчага руху шырокіх працоўных і эксплёатаваных мас, які кіруецца компартыяй.

іменаваў сяброў БСГ: ...«дробна-буржуазныя рэвалюцыянэры с-р., ППС, беларуская Грамада і іншыя» (Ленін, т. VIII, стар. 45). Гэтае акрэсьленьне выцякала з ацэнкі клясавай падставы гэтых дробна-буржуазных рэвалюцыянэраў і з ацэнкі ролі дробнай буржуазіі ў рэволюцыі 1905 г.

> «Трэба проста прызнаць,—кажа Ленін (т. XII, ч. 1, стар. 112),—глыбокую, няўхільную ў рубяжох капіталістычнага грамадзтва, у рубяжох панаваньня рынку, клясавую розьніцу сялян і рабочых у Расіі. Трэба проста прызнаць, у чым **цяпер** іх інтарэсы сходзяцца. Трэба яднаць кожную клясу, згуртоўваць яе сілы, разьвіваць яе сьвядомасьць і азначаць гэту агульную задачу».

У той пэрыод інтарэсы сялян і рабочых змыкаліся на супольнай задачы, накірованай да зьніштажэньня царскай улады і абшарнікаў. БГС, зьяўляючыся ў значнай меры выразьнікам інтарэсаў дробна-буржуазных мас, змагаючыхся за адабраньне зямлі ад абшарнікаў, за дэмократычную рэспубліку, не перастаючы быць сама дробнабуржуазнай, з боку ідэйна-політычнага, была ў той час радыкальнай прыхільніцай буржуазна-дэмократычнай рэволюцыі 1905 г. БС Грамада ішла паасобна ад РСДРП, але змагалася разам з ёю супроць супольнага ворага ды прынімала актыўны ўдзел у сялянскіх забурэньнях. Аднак гэтая барацьба ня была рашучай і пасьлядоўнай да канца.

У той час, калі РСДРП вуснамі Леніна казала, што «пролетарыят павінен правясьці да канца дэмократычны пераварот, вядучы за сабой сялянства, каб раздавіць сілай супраціўленьне самаўладзтва», БСГ, маючы на мэце «скінуць самадзяржаўе ў Расіі», супроцьстаўлялася гегемоніі пролетарыяту, аб'яўляючы сябе «організацыяй соцыяльна-політычнай беларускага працавітага народу». (Нарыс програмы БСГ, напісанай у 1903 г.).

Вось галоўныя лёзунгі БСГ: «Працавітая бедната ўсіх краёў, злучайцеся! Далоў цара і яго правіцельства! Няхай жыве народнае праўленьне! Скасаваньне права асабістага земскага (зямельнага) уладаньня. 8-гадзінны рабочы дзень—можна і даўжэй у жніво і другія нязвычайныя часы». Гэтыя лёзунгі выяўляюць народніцка-эсэраўскую сутнасьць БСГ.

3. Пэрыод «Нашай Нівы»

Калі пролетарыят на барыкадах 1905 г. панёс часовае паражэньне, калі ў Расіі забушавала рэакцыя і тэрор, дык БСГ, як і ўсе іншыя дробна-буржуазныя партыі, стала спаўзаць з рэволюцыйных позыцый, падлягаць распаду, перараджацца ў групоўку буржуазных лібэральнічаючых інтэлігентаў.

У кіраўніцтве БСГ была пастаянна ў значнай большасьці лібэральна-буржуазная частка, якая ў часе рэволюцыйнага ўздыму, ня маючы пад сабою яшчэ моцнай базы, трымалася ў ценю. Яна стара-

лася знутры тармазіць лявеньне БСГ і прыбліжэньне яе да кіраўніцтва пролетарыяту. І толькі пасьля падаўленьня рэволюцыі 1905 г., калі сталыпінская рэформа, узбагачваючы кулака, завастрыла дыфэрэнцыяцыю і клясавую барацьбу ў беларускай вёсцы, гэтая лібэральная частка БСГ, пачуўшы апору на вёсцы сярод кулацтва, выплывае на паверхню беларускага адраджэнцкага руху і становіцца яго гегемонам. Хутка БСГ замірае як організацыя. Замест закрытай царскім урадам радыкальнай газэты народніцкага тыпу «Наша Доля», адноўленае кіраўніцтва адраджэнцкім рухам пачынае ў канцы 1906 г. выдаваць лібэральную газэту «Наша Ніва», якая існуе да заняцьця нямецкім войскам Вільні ў 1915 г.

За ўвесь час ад 1906 г. да Лютаўскай рэволюцыі беларускі нацыяналістычны рух абмяжоўваўся выданьнем газэты «Наша Ніва», некаторых брошур па мастацкай галіне, календароў, брошур па практычных аграномічных пытаньнях сялянскага жыцьця. Нашаніўскі рух нічога ня меў супольнага з барацьбой рабочых і сялян за сваё соцыяльнае і нацыянальнае вызваленьне, якія ішлі ў сваім клясавым змаганьні за РСДРП. Сувязь нашаніўцаў з провінцыяй выяўлялася ў сетцы корэспондэнтаў, а вандроўны тэатр Буйніцкага час-ад-часу наяжджаў у мястэчкі Віленшчыны і Меншчыны. Сувязі з рабочымі масамі ня было ніякай—нашаніўскія правадыры варыліся ў абмяжованым кругу сярод кучкі

служачай буржуазнай інтэлігенцыі і вучнёўскай моладзі.

Галоўная соцыяльная база нашаніўскага руху была шляхта, кулакі, заможная частка беларускага сялянства. Сярод выдатнейшых тагочасных правадыроў беларускага буржуазнага нацыянальнага руху было ня мала абшарнікаў, як В. Івваноўскі, І. Буйніцкі, Уласаў і іншыя.

Як бачым, нацыяналістычны рух нашаніўскага пэрыоду наперакор створанай легендзе, што ён ахапляў шырокія масы, зусім нельга называць масавым, ён на працягу 10 год не стварыў ніводнага масавага выступленьня і ня быў удзельнікам такіх выступленьняў, ён ледзь мадзеў на задворках палітычнага жыцьця.

Нашаніўцы часамі адзываюцца радыкальнымі лёзунгамі Грамады, гуляюць у опозыцыю да царызму. Яны не ганьбуюць, каб часамі паплакацца аб народнай долі-волі, каб пахаяць жыцьцё-быцьцё беларускага народу пад царызмам, але—усё гэта робіцца дзеля ачмучваньня сялянскіх мас. Усё гэтае так зв. бунтарства нашаніўцаў розьнілася ад крайняга радыкалізму дробна-буржуазнай БСГ тым, што нашаніўцы дабіваліся не зьнішчэньня прывілей пануючых клясаў наогул, як гэта ставіла сабе за мэту БСГ, а падзелу прывілей паміж беларускімі пануючымі клясамі і расійскімі.

Аб опозыцыйных фразах тагачасных расійскіх лібэралаў, кадэтаў, а значыць іх палітычных пабратымцаў—нашаніўцаў, Ленін казаў, што яны

(фразы) толькі ахарашваюць вузкую карысьць і дзікае насільства буржуазіі, што яны скрываюць фальшывымі кветкамі народныя кайданы, яны толькі ачмучваюць сьвядомасьць працоўных мас, каб скрыць сапраўднага іх ворага. «Фраза застасцца фразай—казаў Ленін—а сутнасьць **пайшла на карысьць** чалавеканенавісьніцкай палітыцы царызму».

Опозыцыйнасьць лібэральных нашаніўцаў да царызму і расійскай буржуазіі выцякала з іх большай экономічнай прогрэсыўнасьці ў параўнаньні з расійскай сельскай буржуазіяй. Яны, жывучы на ўзьмежжы Зах. Эўропы, захапляюцца эўропэйскай капіталістычнай культурай і абураюцца расійскай «азіятычнай», іх вабіць «прогрэс» сельскай гаспадаркі ў Зах. Эўропе, які атрымліваецца ў выніку шпарчэйшага разьвіцьця капіталізму на вёсцы. «Наша Ніва» на сваіх старонках удзяляе ня мала месца «культурнага гаспадарваньня» сялян у Даніі, Чэхіі, выдае асобныя брошуркі па гэтым пытаньні. («Як багацеюць чэскія сяляне» і інш).

Расійская абшарніцкая кляса, складаючы соцыяльную аснову царскага самаўладзтва, тармазіла разьвіцьцё аграрнага капіталу, дый капіталу наогул; яна, трымаючы ў кабальнай галечы сялянства, не садзейнічала дыфэрэнцыяцыі на вёсцы і росту ўнутранага рынку, а гэта тармазіла разьвіцьцё прамысловага капіталізму ў горадзе. Нашаніўцы ні ў якай меры ня былі супроць капіталізму наогул—яны былі разнавіднасьцю палітычных пар-

тый, змагаючыхся за капіталістычнае разьвіцьцё. Яны былі супроць буйных фэодалаў, супроць рэштак прыгоннай сыстэмы гаспадараньня, за шпарчэйшае капіталістычнае разьвіцьцё на вёсцы, за капіталістычнага фэрмэра, які будуе свой дабрабыт на эксплёатацыі. І гэтую буржуазную мэту яны прыкрывалі пропагандай за Беларусь, якая павінна стаць «культурным эўропэйскім народам».

> «Вялікая вучыцельніца народаў Англія,— заяўляе патэтычна «Наша Ніва» ў № 47, 1909 г.,—дае сваім колёніям самаўпраўленьне, а часта-густа і незалежнасьць государственную... З Англіяй ім добра, бо могуць свабодна разьвівацца, а на выпадак крыўды са стараны непрыяцеляў за іх заступіцца Англія. Гэткае пастаўленьне англіцкіх колёній у прышлыя часы мець будуць не малое значэньне, бо з іх відаць, што Англія зразумела культурнае і государственнае значэньне малых нацый».

Такім чынам, па пераконаньні нашаніўцаў, узорам дзяржаўных форм для тагочаснай Расіі была Англія са сваёй констытуцыйнай монархіяй з колёніямі і домініёнамі, а для Беларусі быць аўтономнай колёніяй Расійскай імпэрыі, перабудаванай па кадэцкім прынцыпе, было дзяржаўным ідэалам нашаніўцаў.

Гэтым трэба тлумачыць і тыя паражэнцкія настроі «Наша Нівы» ў часе сусьветнай імпэрыялі-

стычнай вайны. Нашаніўцы чакалі паражэньня царскай арміі, яны былі ўпэўнены, што пад Нямеччынай ці Аўстрыяй пойдзе шпарчэй абагачэньне Беларусі—гэта значыць буржуазіі, і на прыкладзе Галіччыны былі акрыленыя ілюзіяй аб стварэньні пры «дэмакратычнай» Эўропе тых ці іншых дзяржаўных форм управы над беларускім народам, інакш кажучы, спадзяваліся атрымаць мандат на эксплёатацыю беларускіх працоўных мас. «Наша Ніва» ў 1915 г. зьмяшчае хвалебны артыкул аб Галіччыне, дае перадавіцы і зводкі аб вайне ў спрыяючым тоне да Аўстрыі і Нямеччыны, таму, бадай, кожны нумар, дзякуючы царскай цэнзуры, сьвеціць белымі градкамі. А ўжо ў красавіку 1915 г. прадстаўнік беларускага Віленскага нацыянальнага камітэту на конфэрэнцыі народаў Расіі ў Стакгольме заяўляе перад «цывілізаваным сьветам», што «беларускі народ чакае вызваленьня з-пад расійскай няволі».

Для беларускага буржуазна-нацыянальнага руху пэрыоду «Нашай Нівы» найбольш характэрным зьяўляецца яго барацьба супроць гегемоніі пролетарыяту, непрызнаваньне клясавай барацьбы, беларускі шовінізм. Шырокае абурэньне сялянства, абурэньне, якое вырастала з лютага зямельнага голаду, дзікага нацыянальнага прыгнячэньня і ўсёй політыкі расійскага самаўладзтва, нашаніўцы выкарыстоўвалі для сваіх буржуазных мэт, для націску на царызм, з мэтай вытаргаваць тую ці іншую палёгку-падачку і тым адвясьці працоўнае

ды эксплёатаванае сялянства ад клясавай барацьбы. Тыя спэцыфічныя ўмовы Беларусі, якія стварылі некаторае нацыянальнае разьмежаваньне паміж небеларускім горадам і беларускай вёскай, давалі зброю ў рукі нашаніўцаў, каб, выпучваючы крыўды і інтарэсы сялянства, абасабляць іх барацьбу ад барацьбы прамысловага пролетарыяту. Улічваючы тое, што беларускае сялянства знаходзілася ў страшэннай галечы і зносіла жорсткі ўціск і эксплёатацыю з боку абшарнікаў, якія пераважна палякі або расійцы—нашаніўцы распальвалі нацыянальны антагонізм і ўсю віну «народнай нядолі» ўскладвалі на ўціск чужынцаў, на «нацыянальную несьвядомасьць беларускага народу» і прыкрывалі гэтым свой сапраўдны палітычны твар эксплёататараў.

Нацыяналістычны лёзунг поэты Багушэвіча «ня чурайцеся свае мовы, каб ня ўмерці» быў «пуцяводнай зоркай», быў ударным лёзунгам ва ўсёй дзейнасьці нашаніўцаў у галіне падпарадкаваньня свайму ўплыву асноўных мас беларускага сялянства і гарадзкой дробнай буржуазіі. У пэрыод пролетарскай рэволюцыі ў меру росту і актывізацыі рабочага руху як міжнароднай рэволюцыйнай сілы, беларускі шовінізм, усё больш адкрыта і цесна блёкуючыся з імпэрыялістамі, выступае супроць пролетарыяту, больш запальчыва і актыўна, прымяняючы, як гэта ўбачым ніжэй, нават узброеную сілу.

Мы баронім інтарэсы ўсяго беларускага народу—гэты лейт-мотыў заўсёды настойліва паўтарала і падкрэсьлівала «Наша Ніва». Па сутнасьці гэта азначае абарону інтарэсаў буржуазіі і «ўвесь народ» фігуруе тут толькі для прыкрыцьця контррэволюцыйнага клясавага аблічча.

«Ня думайце, што мы хочам служыць толькі ці паном, ці мужыком. Не, ніколі, не! Мы будзем служыць **усяму** беларускаму скрыўджанаму **народу»** («Н. Н.» № 1, 1906 г.).

Мы яшчэ так нядаўна сталі разьвіваць тое, у чым сіла і моц кожнае нацыі: сваю нацыянальную культуру. Мы яшчэ ня зусім уцямілі, што, ня гледзячы на ўсялякія разьдзелы, спорkі і сваркі, усе беларусы—гэта родныя браты, адна сям'я—што 9-мільённая грамада раскінутых па вялізным абшары беларусоў—гэта адзін суцэльны народ[1]) («Наша Ніва», перадавіца № 1, 1912).

Нідзе мабыць нацыянальнай буржуазіі не ўдавалася так шырака спэкуляваць лёзунгам абароны інтарэсаў усяго народу, каб адцягнуць працоўныя масы ад клясавае барацьбы, як гэта ўдавалася беларускай буржуазіі. Зразумела, што тут ня ёсьць нейкая асаблівая здатнасьць беларускай буржуазіі. Асаблівыя ўмовы, якія стварылі страшэнную галечу шырокіх працоўных беларускіх мас і нязнач-

[1]) Падкрэсьлена мной—А. С.

насьць у сваім часе самастойных палітычных выступленьняў беларускай буржуазіі, садзейнічалі пропагандзе гэтай буржуазіі аб адзінстве, надклясавасьці беларускага народу, як усяго працоўнага народу, аб адзіных інтарэсах усяго народу, адзіным беларускім нацыянальным фронце. Над пропагандай гэтай контр-рэволюцыйнай устаноўкі «Наша Ніва» шмат палажыла працы. У сапраўднасьці-ж беларускі народ не зьяўляецца нейкім фэноменам паміж іншых народаў і ня можа быць выключэньня з агульнага марксыцкага тлумачэньня, што ўсякія народы дзеляцца на соцыяльныя слаі і маюць свае клясы: пануючыя эксплёататарскія і паняволеныя эксплёатуемыя. Як я ўжо адзначыў, сярод кіраўнічага кадру нашаніўцаў была групоўка абшарнікаў. Трэба таксама адзначыць, што ў часе Лютаўскай і Кастрычнікавай рэволюцый ажыўлёны ўдзел у беларускім адраджэнцкім руху прыймалі буйныя фэодалы, як Скірмунт, Радзівіл, Сьветаполк-Мірскі, Прыстор—сучасны міністар у фашыцкай Польшчы. У дапаўненьне гэтага ў сучаснай польскай статыстыцы мы знаходзім так зв. крэсавых буйных земляўласьнікаў лікам да 850, якія прызнаюць сябе беларусамі і такімі фігуруюць у статыстычных матэрыялах. Некаторыя з іх налічваюць тысячамі гектараў зямлі, а ў сярэднім на кожнага прыпадае да 220 гектараў.

На сваіх старонках «Наша Ніва» шмат месца ўдзяляе зямельнаму голаду, страшэннай галечы

сялянства і штодзенным яго балячкам. Падаючы цыфры аб безьзямельлі і малазямельлі на Беларусі, «Наша Ніва» кажа:

> «Мы павінны ўсе сілы зьвярнуць на тое, каб як-небудзь палепшыць мужыцкую гаспадарку, каб на ёй мужык не сядзеў галодны».

Але-ж выхад з цяжкага становішча сяляне знойдуць не конфіскацыяй абшарніцкай зямлі, не ў няшчаднай клясавай барацьбе пад кіраўніцтвам пролетарыяту,—па рэцэпту «Нашай Нівы» лякарства знаходзіцца вось у чым:

> «Для гэтага трэба: падняць народную асьвету, даць хлебаробам навуку аб сельскай гаспадарцы, даваць ім усялякую помач для паляпшэньня гаспадаркі. Але завесьці ўсё гэта ўдасца толькі тады, калі будзе ў нас самаўпраўленьне, губэрскае, вуездпае і валасное, калі будзе мудрае і свабоднае ўстройства ўсяго жыцьця, калі ўсе лепшыя сілы і з навукай людзі нашага краю будуць дапушчаны да грамадзкай работы, выбраныя на гэта грамадзянствам» («Н. Н.» № 16, 1909 г.).

А самаўпраўленьне гэтае, аб якім кажа «Н. Н.», ня што іншае, як расійскае земства, дзе верхаводзілі абшарнікі і кулакі ды царскія сатрапы.

> «Толькі добрая грамадзянская організацыя, як земства з выбраных людзей, можа запоўніць усе недахваткі і задаволіць патрэбы

жыцьця нашага краю. Дык калі дачакаемся земскага самаўпраўленьня, што нам абяцалі (гутаркі ў Думе аб правядзеньні земства ў «Западным краі»—А. С.), то і ўзрост культуры і багацтва нашай старонкі пойдзе бойка ўгару («Н. Н.» № 23, 1909 г.).

Не ў барацьбе супроць буржуазіі і царызму пад кіраўніцтвам пролетарыяту, не праз барыкады і ўзброенае паўстаньне, а «толькі тады ты, беларус, станеш магучым, дужым, шчасьлівым, калі багат будзеш навукай. У навуцы ўся сіла». («Н. Н.» № 33, 1911 г.).

У № 42 1910 г. «Наша Ніва» ў перадавіцы адстайвае закон аб ліквідацыі сэрвітутаў і кажа: «Вялікую вагу мае для разьвіцьця сельскай гаспадаркі, (зразумела, абшарніцка-кулацкай гаспадаркі.—А. С.) у нашым краі гэтая рэформа», бо бачыце,

сэрвітуты па лесе глумяць усялякі маладняк, а ў дворнай гаспадарцы затрымліваюць усялякае паляпшэньне гаспадаркі, бо, ведама, мужыкі, пасучы на панскім, нічога не шкадуюць».

Так плачацца «Наша Ніва» за інтарэсы абшарніка і крыўдуе на мужыкоў, што яны не шкадуюць панскае дабро.

У іншым месцы «Наша Ніва» пропагандуе розныя абшарніцка-кулацкія крэдытовыя організацыі і абураецца «цемнатой мужыкоў», якія ня хочуць уваходзіць у гэтыя кабальныя організацыі.

> «Галоўная бяда дык з нашымі мужыкамі-беларусамі. Саўсім не разумеюць яны карысьці гэтай касы (хаўрусны банчок у мястэчку Еўі—А. С.), дзеля таго і належаць да яе толькі 23 беларусы. Але і з імі вялікі клопат. Гэтак, у 1907 г. тры беларусы пазычылі з касы колькі рублёў, дык ніводзін з іх не вярнуў грошы ў назначаны тэрмін. Прышлося апісваць. І вось пайшлі тады гутаркі паміж нашымі мужыкамі, што каса не памагае, а толькі руйнуе гаспадарку» («Н. Н.» № 40, 1909 г.).

«Хутары—найлепшы ратунак для нашай вёскі»—запэўняе сялян «Наша Ніва» (№ 42 1909 г.) і ў час найбольш жорсткага правядзеньня сталыпінскай рэформы выдае спэцыяльны пропагандыцкі падвойны нумар, прысьвечаны расхвальваньню хутароў (№ 6—7 1909 г.).

Сталыпінская «рэформа», якая праводзілася сярод бядняцка-серадняцкіх мас пры дапамозе штыха і нагайкі, выклікала чулае задаваленьне ў нашаніўскіх дзеячоў, калі яны бачылі, што гэтая рэформа ў тым ці іншым месцы з посьпехам праводзілася ў жыцьцё.

> «Нашы беларусы, як і літвіны, усё болей пачынаюць пазнаваць якая карысьць перайсьці з шнуроў на фальварковую гаспадарку (хутары), дзе ўся зямля будзе ў адным кавалку» («Наша Ніва» № 5, 1908 г.).

«Наша Ніва» ў № 7 1906 г. дае наказ для дэпутатаў у Думу па аграрным пытаньні, які (наказ) па сутнасьці ў нічым не разыходзіцца са сталыпінскім законам.

> «1) Скасаваць усе тыя законы, якія не дазвалялі і не дазваляюць свабодна купляць і прадаваць зямлю. 2) Скасаваць шахаўніцу, шнуры і пабіць зямлю на такія гаспадаркі, каб у кожнага гаспадара была зямля ў адным кавалку».

З гэтых некалькіх цытат выразна праглядае кулацкая сутнасьць і ўстаноўка на галоўнейшыя пытаньні беларускай вёскі. Палепшыць і ўзбагаціць сялянскую гаспадарку пры капіталістычным ладзе шляхам асьветы, штучнага ўгнаеньня, ліквідацыі сэрвітутаў, крэдытаў, выхадам на атрубы магчыма і на руку толькі кулаку і абшарніку а руйнуе і кідае ў большую кабалу асноўныя сялянскія масы. «Палепшыць» палажэньне ў краі праз земствы, праз дапушчэньне да кіраваньня грамадзянскім жыцьцём «людзей з навукай»—гэтага мог выклянчваць у царызму толькі кулак, каб адцягнуць ад клясавай барацьбы працоўнае сялянства.

У той час, калі на беларускай вёсцы разгортвалася і завастралася клясавая барацьба на грунце правядзеньня сталыпінскага закону, калі барацьба часта-густа даходзіла да крывавых сутычак паміж вясковай беднатой і казацтвам, «Наша Ніва» ня толькі нідзе ня пікнула аб гэтай барацьбе, але

праз увесь час шумна вядзе агітацыю за хутары, за «фальваркову гаспадарку».

Пропаганда сталыпінска-кулацкага закону праз «Нашу Ніву», супрацоўніцтва нашаніўцаў з урадам з мэтай правядзеньня яго мерапрыемстваў і політыкі эксплёатацыі і прыгнячэньня было невыпадкова, а чырвонай ніткай праходзіла праз усю работу нашаніўцаў і выцякала з іх буржуазна-кулацкай ідэолёгіі.

За нашаніўскі пэрыод, які займае час ад спаду рэволюцыі 1905 г. да Лютаўскай рэволюцыі, буржуазна-нацыянальны рух, ідучы пад шыльдай нацыянальна-адраджэнцкага, крысталізуе ідэалы беларускай буржуазіі, выхоўвае беларускія культурныя сілы—кадры беларускай нацыяналістычнай інтэлігенцыі, якая павінна стаць правадыром «прабуджаючагася беларускага народу».

4. Перамогі пролетарыяту і консалідацыя контр-рэволюцыйных сіл каля нашаніўцаў.

Рэволюцыя Лютаўская, а пасьля Кастрычнікавая выклікае ў бел. адраджэнцкім руху значнае ажыўленьне, заместа культурніцкіх высоўваюцца політычныя моманты на пярэдні плян. Рух гэты імкнецца ахапіць гушчу мас, ён політычна актывізуецца і організацыйна разбудоўваецца, асабліва пасьля Кастрычнікавай рэволюцыі, там, дзе няма савецкай улады. Працоўныя масы Беларусі ўзварушаны Кастрычнікавай рэволюцыяй да барацьбы

ня толькі за соцыяльнае вызваленьне, але і да неад'емнага ад яго нацыянальнага вызваленьня. У гэтых масах шпарка праходзіць процэс побач з клясавым усьведамленьнем і ўсьведамленьне нацыянальнае. Беларуская буржуазія і яе інтэлігенцыя сьпяшаюць выкарыстаць гэтыя настроі мас для сваіх эксплёататарскіх мэт. Яны ўсямерна стараюцца зьвясьці рэволюцыйнае абурэньне мас на нацыяналістычны шлях, каб адцягнуць іх ад клясавай барацьбы і з-пад кіраўніцтва пролетарыяту і яго компартыі. Пераможны паход Кастрычнікавай рэволюцыі на Захад і кіраўнічая ў ім роля пролетарыяту і компартыі несла пагібель для капіталістычнага ладу, а разам з тым і для беларускага нацыяналістычнага руху.

Пад ударамі рэволюцыі лібэралізм «Нашай Нівы», яе опозыцыйнасьць да расійскай буржуазіі, яе дэмагогічная левая фраза лопаецца, як надзіманка з мылу, раскрываючы сапраўдную буржуазную ідэолёгію і контр-рэволюцыйную сутнасьць.

Рэволюцыя была генэральнай праверкай таму: якія лёзунгі ў якіх партый былі сапраўды за інтарэсы працоўных мас, хто і якія партыі былі сапраўды словам і чынам за канчатковае вызваленьне працоўных мас. Ленін, кажучы аб навуцы рэволюцыі, адзначыў паміж іншым і гэткую яе ролю:

> За час рэволюцыі мільёны і дзесяткі мільёнаў людзей вучацца ў кожны тыдзень большаму як у год звычайнага соннага жыцьця.

Бо на крутым пераломе жыцьця цэлага народу становіцца ўвачавідкі асабліва ясным, якія клясы народу вызначылі і змагаюцца за тыя ці іншыя мэты, якой сілай яны валодаюць, якімі сродкамі яны дзейнічаюць (т. XIV, ч. 2, ст. 31. Падкрэсьлена мною—А. С.).

Вось-жа прасочым у інтарэсах якой клясы змагаліся нашаніўцы і якімі сродкамі яны дзейнічалі.

На тэрыторыі Беларусі, пераважна ў Менску, сярод бурлівых хваль рэволюцыі склікаюцца зьезды беларускіх дзеячоў і палітычных груповак, раскарушаных вайной па ўсіх гарадох Расіі. На зьездах гэтых самы актыўны ўдзел прымаюць гадунцы «Нашай Нівы», дзе выносяцца рэзолюцыі за падтрыманьне часовага ўраду Керэнскага і супроць бальшавікоў, хоць палітыка ўраду Керэнскіх-Мілюковых ні на ёту ня была менш імпэрыялістычнай і вялікадзяржаўнай, як палітыка царызму. У беларускай і расійскай буржуазіі быў адзін вораг пролетарыят і яго компартыя ды іх рэволюцыя, і вось беларуская буржуазія і кулацтва ў імя сваіх клясавых інтарэсаў ідзе на ахвяры сваіх нацыянальных інтарэсаў—яна разам з окупантамі Беларусі мобілізуе свае сілы на барацьбу супроць бальшавікоў і саветаў.

Нашаніўскія ідэолёгі выходзяць на шырокую палітычную арэну, яны заклікаюць сялянскія масы на барацьбу супроць бальшавікоў, як «маскоўскай навалы», яны організуюць сваю барацьбу праз скліканьне так зван. усебеларускага зьезду 1917 г., які сваімі народніцка-эсэраўскімі лёзунгамі павінен паслужыць заставай для пашыраючайся пролетарскай рэволюцыі і організаваць буржуазную кулацкую контр-рэволюцыю. Зьезд выносіць рэзолюцыю супроць савецкай улады і дамагаецца беларускай нацыянальнай рэспублікі. Усебеларускі зьезд зьяўляецца першым організаваным выступленьнем у масах беларускай лібэральнай буржуазіі, выявіўшай цяпер адкрыта сваё контр-рэволюцыйнае аблічча, выступленьнем, выкліканым патрэбай стварэньня цэнтралізаванай улады ўсіх антыбальшавіцкіх груповак, каб пад відам беларускай народнай рэспублікі ратаваць капіталістычны лад.

За некалькі зьмяняючыхся окупацый, нашаніўскія правадыры выяўляюць свой згодніцкі спрыт і ўмела дапасоўваюцца да ўсялякай окупацыйнай імпэрыялістычнай улады (польскай, нямецкай, а ў Віленшчыне і Горадзеншчыне і да літоўскай). Яны дапамагаюць окупантам у барацьбе з бальшавізмам. Яны ўвесь час стараюцца зьляпіць беларускі дзяржаўны апарат з мэтай конкурэнцыйнай барацьбы з окупацыйнай буржуазіяй за прыбыткі ад эксплёатацыі мас, за лепшае лёкайскае месца ў пярэдніх Антанты.

Напярэдадні окупацыі немцамі Менску нашаніўскімі дзеячамі, пры садзейнічаньні духоўніцтва, польскіх магнатаў і яўрэйскіх купцоў быў організаваны «беларускі народны ўрад», і Беларусь аб'яўлена народнай рэспублікай. Новасьпечаны ўрад пасылае прывітальную тэлеграму Вільгельму II з падзякай за «вызваленьне» Беларусі з-пад бальшавікоў.

Да гэтага часу ўваскрашаецца і БС Грамада, якая складаецца з беларускіх С.-Р., С.-Д. і іншых згодніцкіх партый і якая ўжо нічога супольнага ня мае з былой БСГ, бо адкрыта і актыўна выступае супроць рэволюцыі; члены яе падпісваюць тэлеграму да Вільгельма, уваходзяць ва ўсялякія «рады» і «народныя ўрады».

Трэба адзначыць, што як БСГ 1917 г., так і ўсе «рады» паміма дэмагогіі ў сялянскім пытаньні выкарыстоўваюць і левую фразу ў рабочым пытаньні. Клясавыя інтарэсы ім дыктуюць, што нельга ігнараваць пытаньне аб новым уладары і непаўстрыманым пераможцы—пролетарыяце. У сваіх шпаргалках, якія носяць такія шумнавяшчальныя назвы, як мэморыялы, унівэрсалы і г. д., можна сустрэць, напрыклад, такі лёзунг: «У рубяжох беларускай народнай рэспублікі ўстанаўляецца найбольшы 8-гадзінны рабочы дзень». Гэтае падміргваньне ў бок пролетарыяту было манэўрам, каб выкарыстаць пролетарыят для зьдзяйсьненьня сваіх буржуазных нацыяналістычных мэт. Тав. Сталін у 1917 г. у сваім лісьце да працоўных украін-

цаў тылу і фронту так дэмаскаваў задачы Украінскай Цэнтральнай Рады, якая таксама давала шэраг абяцанак у рабочым пытаньні. «Генэральны сакратарыят рады—піша тав. Сталін—паставіў сабе мэтай зьдзейсьніць програму Корнілава, Каледзіна, Аляксеева і Родзянкі аб разбраеньні Саветаў» («Летапіс рэвалюцыі» № 2 1925 г.).

Мэтод выкарыстоўваньня популярнага імя БСГ 1905 г. і прыкрываньне ім сваёй контр-рэволюцыйнай сутнасьці ўжываюць, як і БСГ 1917 г., і сучасныя нацыянал-фашыстыя, як Ян Станкевіч, а пасьля Луцкевіч і К°—якія ў сваёй фашыцкай рабоце спэкулююць рэволюцыйным імем Бел.-Сял. Раб. Грамады.

За гэты час ідзе ня толькі політычнае афармленьне нашаніўскіх ідэйных прынцыпаў, але нашаніўская група, каля якой організуюцца ўсе нацыяналістычныя элемэнты, ужо выступае як узброеная контр-рэволюцыйная сіла, як падсобны атрад міжнароднага імпэрыялізму ў справе падаўленьня Кастрычнікавай рэволюцыі (найвышэйшая рада, урад беларускай народнай рэспублікі, цэнтральная вайсковая рада, беларуская вайсковая камісія, слуцкае паўстаньне).

> «Дзікая маскоўска-бальшавіцкая арда зноў ідзе на нас, каб зьнішчыць дабрабыт нашае роднае старонкі і завесьці ў нас чужацкі парадак.
>
> Толькі тады, калі мы самі парупімся аб сваёй долі, толькі тады, калі з аружжам у ру-

ках мы абаронім сваю бацькаўшчыну ад чужынцаў (чытай бальшавікоў—А. С.), тады толькі мы можам пабудаваць сваё лепшае сьветлае жыцьцё» (з адозвы беларускай вайсковай камісіі 1920 г., Менск).

Галоўны махэр усёй гэтай беларускай контррэволюцыі быў тады, як і цяпер, А. Луцкевіч—ён палітычны кіраўнік і хадатай перад буржуазнымі окупанцкімі «вершителями судеб», ён галоўны найбольш выразны пераемнік ідэолёгіі і дзейнасьці «Нашай Нівы».

У гэтым пэрыодзе асабліва старанна скланяецца на ўсялякія лады лёзунг «незалежнасьці» Беларусі. Цікава прасачыць, як гэтым лёзунгам спэкулявала беларуская буржуазія з мэтай ачмучваць масы, паказальнай выабражальнай барацьбой за вызваленьне, з мэтай вытаргоўваць у окупантаў якую-небудзь уладу для больш-менш самастойнага эксплёатаваньня і панаваньня над працоўнымі масамі Беларусі.

Вось у сьнежні 1915 г. у Вільні пасьля адыходу царскай арміі астаўшыяся нашаніўцы (Тымчасовая Рада) заводзяць каншахты з літоўскай буржуазіяй і выдаюць «Унівэрсал», у якім пішуць, што «для карысьці бацькаўшчыны» ўсе беларускія організацыі «далучыліся да Конфэдэрацыі Вялікага Княства Літоўскага».

1917 год, кастрычнік, Менск. Беларусь аб'яўляецца «нацыянальна-дэмократычнай рэспублікай,

зьвязанай з Вяліка-Расіяй і другімі суседнімі рэспублікамі Расіі на аснове Фэдэрацыі». (Зварот да ўсяго беларускага народу. Вялікая Беларуская Рада).

1918 год, 9 сакавіка, Менск, «Беларусь у рубяжох расьсяленьня і лічэбнай перавагі беларускага народу абвяшчаецца народнай рэспублікай» (II устаўная грамата. Спаўняючы камітэт Рады).

1918 год, 24 сакавіка, Менск, «Беларуская Народная Рэспубліка абвяшчаецца незалежнай і вольнай дзяржавай» (III устаўная грамата. Рада Бел. Нар. Рэспублікі).

А праз месяц 25 красавіка 1918 г., калі нямецкаму імпэрыялізму не спадручна была нейкая там народная рэспубліка і яе раду разагналі нямецкія салдаты, Вільгельм II атрымаў ад гэтай-жа рады тэлеграму, у якой яна па-рабску: «просіць Вашу Імпэратарскую Вялікасьць аб абароне незалежнасьці і непадзельнасьці краю, у злучэньні з Германскай імпэрыяй. Толькі пад абаронай Германскай Імпэрыі край бачыць сваю добрую долю ў будучыне».

Прайшло два гады. Беларусь топча новы окупант Пілсудзкі. Ад членаў нова-створанай найвышэйшай рады, якая складаецца ўсё з тых-жа буржуазных дзеячоў, чуваць ужо пакорлівыя прызнаньні і дыфірамбы перад новым панам: «Толькі ў цеснай лучнасьці з маладой польскай дзяржавай, толькі ў супольнай рабоце, будаўніцтве і барацьбе з супольнымі ворагамі (бальшавікамі—А. С.), пагражаючымі нашаму існаваньню, мы дойдзем да

сваёй канечнай мэты: адбудаваньня Беларусі». (Падарунак беларускаму жаўнеру, 1920 г.). Гэтыя-ж дзеячы ходзяць на паклон да Пілсудзкага, як да «прыяцеля і збаўца беларускага народу ад заняпаду». Пасьля выбараў у польскі сойм 1922 г., Беларускі Пасольскі Клюб, які пераважна складасцца з недабіткаў тых-жа «рад» і «народных урадаў», падае дэклярацыю, у якой гаворыць: «Стоячы на грунце тэрыторыяльнай аўтаноміі з краёвым соймам...».

За 7 год гэтыя політыканы, генэралы бяз арміі па габінэтах окупантаў пішуць гучна-вяшчальныя унівэрсалы, устаўныя граматы, мэморандумы, у якіх Беларусь абвяшчаюць то незалежнай, то ў конфэдэрацыі, то ўрэшце аўтономнай, як выгадней для кішэні. Яны за шклянкай кавы ў кавярні выяўляюць «волю народу» і пішуць програмы «соцыялістычных» народных партый. Яны выціраюць парогі Антанты, Лігі Нацый і ўраду лімітрофных дзяржаў, выкленчваючы падачкі на сваё ўтрыманьне, каб гэтым рабіць «вялікую беларускую справу—будаваць незалежнасьць Беларусі».

Зразумела, што гэтыя шумна-вяшчальныя дагаворы і кленчаньні беларускай буржуазіі з так званымі дэмократычнымі буржуазнымі рэспублікамі (Расія, Польшча, Літва) ні ў якім разе не зьяўляюцца крокам да сапраўднай незалежнасьці Беларусі, але ёсьць ашуканчымі манэўрамі перад масамі. Бо ўрады гэтых новых буржуазных рэспублік вялі самую заядлую імпэрыялістычную по-

літыку, а беларускія буржуазна-кулацкія «рады» ды «камітэты» ў лепшым выпадку для іх лятуцелі аб незалежнасьці для заможных багатых клясаў Беларусі.

> Цары праводзілі політыку анэксыі, нахабна мяняючы народы адзін на адзін у згодзе з іншымі монархамі (падзел Польшчы, згода з Напалеонам аб Фінляндыі ды інш.), як абшарнікі мяняюцца паміж сабой падданымі. Буржуазія, становячыся рэспубліканскай, праводзіць тую-ж самую політыку анэксый, хітрэй і больш замаскавана, абяцаючы згоду, але аднімаючы адзіную рэальную гарантыю сапраўднага раўнапраўя пры згодзе, менавіта: свабоду аддзяленьня (Ленін, том XX, стар. 323).

І толькі бальшавікі, толькі партыя Леніна рашуча змагалася і змагаецца за вызваленьне падняволеных, прыгнечаных народаў супроць нацыянальнага ўціску, за самаазначэньне нацый аж да політычнага і дзяржаўнага аддзяленьня, толькі савецкая ўлада пад кіраўніцтвам компартыі змагла на практыцы вырашыць нацыянальнае пытаньне і даць сапраўдную незалежнасьць для рабочых і працоўнага не эксплёатуючага чужой працы сялянства панявольных народаў.

Гэты пэрыод, які ўкладаецца на адрэзку часу ад Лютаўскай рэволюцыі да перадышкі на ваенных франтох (Рыскі мір), час рэволюцыйных бур і пе-

рамог пролетарыяту, гэты-ж час выклікаў консолідацыю ўсіх беларускіх контр-рэволюцыйных сіл навокал нашаніўскіх ідэолёгаў, гэты час дэмаскуе сапраўднае буржуазнае нутро «Нашай Нівы».

Беларуская буржуазія згуляла свой дэбют, яна ўпяршыню пасьля векавога нацыянальнага нябыцьця пад сваім нацыянальным сьцягам выступае ўзбройнай сілай супроць паўстаўшых рабочых і сялян, супроць кіраўніка іх рэволюцыйнай барацьбой—компартыі.

Зусім зразумела, чаму нац.-дэм. у нас і нац.-фаш. у Польшчы праслаўляюць гэты пэрыод, як час крывавага змаганьня за правядзеньне ў жыцьцё ідэалаў «Нашай Нівы», як пэрыод геоічнай барацьбы «беларускага народу за сваю незалежнасьць». Яны ствараюць асаблівы культ каля кулацкага Слуцкага паўстаньня, каля антыбальшавіцкага 1-га Ўсебеларускага зьезду з тым, каб падрыхтаваць у належны час другое выступленьне беларускай буржуазіі, як узброенай сілы за яе «беларускую народную рэспубліку».

У гэты пэрыод радыкальная частка беларускай інтэлігенцыі, якая групавалася каля «Нашай Нівы», а так-жа і паасобныя групоўкі нацыянальных організацый, перад якімі ва ўсёй велічы раскрылася рэакцыйная сутнасьць нашаніўскіх верхаводаў, адышла паступова ці адразу ў рэволюцыйны лягер пад кіраўніцтвам компартыі. За гэты час ад

адноўленай БСГ пачалі адкалвацца групы грамадаўцаў у тагачасным Петраградзе, Маскве, Менску, якія нейкі час існавалі як левая БСГ.

5. Час перадышкі і зьменавехаўства

Пасьля рыскага замірэньня беларуская контррэволюцыя траціць сваё папярэдняе значэньне. Справа ў тым, што палітыка эндэцыі, якая ў той час стаяла пры ўладзе ў Польшчы, у адносінах да Зах. Беларусі выяўлялася ў сыстэме грубога, нічым ня прыкрытага тэрору і экстэрмінацыі, адкрытай гвалтоўнай полёнізацыі, запярэчаньня самага факту існаваньня беларускага народу. Гэтая палітыка, апіраючыся ў Зах. Беларусі на польскія заможныя клясы, рабіла стаўку выключна на ўзмацаваньне ваеннага і цывільнага асадніцтва, імкнулася да ўзмацаваньня і пашырэньня ўсіх экономічн. і культ. позыцый польскіх заможн. клясаў у З. Беларусі, адсоўвала беларускага кулака ад дабрадзейства кулацкай зямельнай рэформы, зачыняла ўсялякія пэрспэктывы для беларускай інтэлігенцыі і гарадзкой дробнай буржуазіі. Перадышка на ваенных франтох, аслабленьне рэволюцыйнага руху з прычыны разгрому організацый компартыі і распарушанасьці пролетарыяту, дае польскай буржуазіі ўпэўненасьць, што яна зможа без непасрэдна організаванай дапамогі беларускай буржуазіі і кулацтва з посьпехам праводзіць сваю колёніяльную, эксплёататарскую палітыку над працоўнымі масамі

окупаванай Зах. Беларусі. Усім беларускім міністрам, генэралам і дзеячом, якіх вытурыла Чырвоная армія і паўстаўшыя масы з Усходняй Беларусі і якія адкармліваліся дагэтуль пры польскім буржуазным карыце, было загадана з Варшавы распусьціць сябе і разыйсьціся дамоў.

Неўзабаве беларуская контр-рэволюцыя распарушваецца па закавулках капіталістычнай Польшчы, частка зьвівае гняздо на бела-эміганцкім дрэве-сухастоіне ў Празе, частка асядае ў Коўні і трымаецца падолу кулацкай Літвы.

Буржуазная Польшча, аднак, памылілася ў сваіх разьліках—за некалькі гадоў жудаснай капіталістычна-абшарніцкай окупацыі Зах. Беларусі шырокія працоўныя масы пад кіраўніцтвам КПЗБ разгарнулі магутную вызваленчую барацьбу. Асноўныя масы сялянства, нездаволеныя ўсё ўзмацняючымся соцыяльным і нацыянальным уціскам, зносячы жорсткія паліцэйскія рэпрэсіі, пайшлі за пролетарыятам Польшчы і Зах. Беларусі ў рэволюцыйны рух супроць буржуазнага ўраду, за аб'яднаньне з Савецкай Беларусьсю. Высокая хваля абурэньня працоўных мас, героічныя паўстанцкія выбухі, бурная сымпатыя і цяга да Савецкага Саюзу стварылі на так зван. усходніх крэсах вельмі напружанае палажэньне.

У той час у Савецкай Беларусі ва ўмовах нэпу адбывалася адбудоўчая работа пасьля імпэрыялістычнай і грамадзянскай войнаў. У гэты пэрыод, калі яскравы ўзрост беларускай культуры з яшчэ

недастатковым пролетарскім зьместам і калі ў адбудоўчы пэрыод пры разгортваньні соцыялістычнага будаўніцтва ішоў рост і капіталістычных элемэнтаў, хоць у значна меншай адноснай вазе—узрошчваліся ілюзіі ў буржуазіі Захаду—у тым ліку і ў беларускай—аб буржуазным перараджэньні савецкага ладу, аб нятрываласьці пролетарскай дыктатуры, аб банкроцтве комуністычнай ідэі.

У беларускай буржуазіі і яе ідэолёгаў нашаніўскіх правадыроў ілюзіі гэтыя, якія адносіліся пераважна да БССР, узмацняліся яшчэ тым, што ў Сав. Беларусі мала прамысловага пролетарыяту і па іхным няма вытрыманых старых беларускіх комуністых, што беларускі селянін «ня пойдзе ў комуну». Апрача таго, з прычыны недастатковасьці пролетарскіх беларускіх культурных сіл беларуская інтэлігенцыя займала віднейшыя пасты на культурным фронце ў БССР і хоць у рэчаістасьці выконвала службовую ролю, аднак кармілася ілюзіямі, што яна мае монополію на стварэньне беларускай культуры.

З прычыны далёка няспрыяючых адносін тагачаснай буржуазнай Польшчы да беларускіх буржуазных элемэнтаў, з прычыны росту ілюзій у буржуазнае перараджэньне БССР і высокага ўздыму рэволюцыйнае хвалі на Заходняй Беларусі сярод беларускай інтэлігенцыі Зах. Беларусі і эмігранцкай інтэлігенцыі пачынаецца зьмена орыентацыі на Ўсход, заігрываньне з рэволюцыйным рухам, маскіроўка пад запатрабаваньні часу, пачынаецца зьме-

навехаўства і падзел роляў. Частка яе датарноўваецца да нацыянальна-вызваленчага руху, частка капітулюе перад савецкай уладай і пераходзіць у Савецкую Беларусь, частка і далей адкрыта служыць верай і праўдай капіталістычнаму ладу.

Зьменавехаўцы ў Заходняй Беларусі ідуць пад лёзунгамі: ушыцца ў нацыянальна-вызваленчы рух, з тым, каб, спэкулюючы на галечы мас, выкарыстоўваючы іхняе нездавольства, вытаргоўваць сабе падачкі ў буржуазіі—пануючай нацыі, з тым, каб, прышчапляючы нашаніўскую буржуазную нацыяналістычную ідэолёгію працоўным масам, вырываць нацыянальна-вызваленчы рух з-пад кіраўніцтва пролетарыяту і яго компартыі, зьвесьці яго на шлях угоды і супрацоўніцтва з буржуазіяй у імя беларускай народнай рэспублікі, пры якой стане магчымай бесконкурэнцыйнай эксплёатацыя над працоўнымі масамі краю.

Ідучы-ж у БССР—займаць камандныя высоты і, дапасоўваючыся да савецкіх умоў, прышчапляць ідэолёгію адраджэнцкага руху і гэтым садзейнічаць хутчэйшаму буржуазнаму перараджэньню савецкага ладу. Надзвычайна яскравай і нахабнай формай прышчапленьня нашаніўскай ідэолёгіі на савецкім грунце было вывядзеньне карэньняў бальшавізму на Беларусі ад беларускага адраджэнцкага руху, стварэньне Савецкай Беларусі дзеячамі адраджэнцкага руху, вывядзеньне пераемнасьці зараджэньня сучаснай пролетарскай беларускай культуры ад Скарыны і Багушэвіча.

Беларуская інтэлігенцыя ў падаўляючай большасьці выхоўвалася «Нашай Нівай» і палітычна ўсьведамлялася ў беларускім нацыяналістычным руху. Аднак ня ўся гэтая інтэлігенцыя як тая, што асталася пасьля Кастрычнікавай рэвалюцыі, так і тая, што пакінула контр-рэвалюцыйны лягер, працуючы цяпер у Савецкай Беларусі ці ў рэвалюцыйным лягеры Зах. Беларусі,—ня ўся яна трымае камень за пазухай, працуе з асьцярогай, з агаворкай. Шмат хто з яе, парваўшы канчаткова з нацыяналістычнай спадчынай «Нашай Нівы», ідзе да канца за пролетарыятам пад кіраўніцтвам компартыі, аддана працуючы ці на полі соцыялістычнага будаўніцтва ў БССР, ці на фронце рэволюцыйнай барацьбы ў Зах. Беларусі,ператопліваючыся ў вагні клясавай барацьбы ў стойкіх рэволюцыянэраў, як, напрыклад, відныя нашаніўцы Бурбіс, а пасьля Тарашкевіч, Рак-Міхайлоўскі і іншыя правадыры БСРГ.

Да слова трэба адзначыць, што БС-Р Грамада не зьяўляецца пераемнікам буржуазна-беларускага нацыяналістычнага руху, як гэта хочуць угаварыць масам нацыянал-дэмократы і нац.-фашыстыя. Грамада не пераняла і не выяўляла антыпролетарскую і антысялянскую традыцыю «Нашай Нівы». Грамада была шырокай масавай організацыяй беларускіх працоўных і эксплёатаваных мас, якія пад кіраўніцтвам пролетарыяту і яго компартыі вялі барацьбу супроць дыктатуры буржуазіі, польскай окупацыі, за рабоча-сялянскі ўрад, за зямлю бяз

выкупу, за нацыянальнае вызваленьне. Яна была новай арганізацыйнай больш масавай формай, існаваўшага яшчэ да заснаваньня Грамады беларускага нацыянальна-вызваленчага руху, які кіраваўся і кіруецца пролетарыятам і яго компартыяй. Кіраўнікі Грамады, у большасьці сваёй быўшыя нашаніўцы, перайшлі ад буржуазнага нацыянальна-адраджэнцкага руху ў рэволюцыйны лягер і ня толькі рашуча парвалі са сваім нацыяналістычным мінулым, але стойка з ім змагаліся і змагаюцца. БС-Р Грамада ў працілежнасьць нашаніўскай буржуазнай пляцформе выстаўляла рэволюцыйныя сялянскія лёзунгі, якія ўзмацоўвалі рабоча-сялянскі саюз, завастралі клясавую барацьбу на вёсцы, вялі працоўныя масы за пролетарыятам і яго компартыяй супроць беларускай буржуазіі, супроць буржуазіі ўсіх нацыянальнасьцяй, за рабоча-сялянскі ўрад ва ўсёй Польшчы.

6. Актывізацыя беларускіх контр-рэволюцыйных сіл

У сучасны момант мы наглядаем праявы сярод беларускіх нацыяналістых, якія вельмі нагадваюць іх выступленьні 1917—1921 гг. і якія цяпер выступаюць на палітычную арэну, як нац.-дэмократы ў БССР і нац.-фашыстыя ў Зах. Беларусі.

Сконсолідаванае актыўнае выступленьне нац.-дэмократызму ў Сав. Беларусі ідзе поруч з надзвычайнай актывізацыяй і беларускага нац.-фашызму ў Зах. Беларусі. Тут у БССР мы наглядаем адкры-

тыя вылазкі нацыянал-дэмократызму супроць лініі партыі ва ўсіх галінах жыцьця Сав. Рэспублікі. Там у Зах. Беларусі нац.-фашызм, пад правадырствам Луцкевіча і пры дапамозе ўраду, організуе контр-рэволюцыйныя сілы і вядзе плянавае програмнае наступленьне на нац.-вызваленчы рух і падрыхтоўку да нападу на СССР. Як тут нац.-дэмократ гукне, дык там нац.-фашыст адгукнецца, як тут партыя ўдарыць па нац.-дэмократу, дык там нац.-фашыст завые з болю, паклёп Луцкевіча і К° на БССР і партыю перадаецца тут нац.-дэмократычным рупарам. І тут і там ідэалізуецца і выпучваецца гісторыя «Нашай Нівы», пропагандуюцца лёзунгі «рэволюцыйнага» нацыянальна-адраджэнцкага руху, разьдзьмухваецца розная лухта аб прасьледваньні беларусоў, аб маскоўскай няволі і г. д. Словам, ідзе пераклічка, устанаўліваецца абапольная палітычная агентура.

Пасьля таго, як польскі фашызм для больш пасьпяховай падрыхтоўкі да вайны і ўдушэньня рэволюцыйнага руху на Зах. Беларусі пайшоў на ўступкі беларускаму кулаку і падачкі беларускай інтэлігенцыі, пасьля таго, як у выніку рашучага наступленьня на капіталістычныя элемэнты ў БССР лопнулі надзеі на крах бальшавізму, беларускія зьменавехаўцы на чале з Луцкевічам парываюць з нац.-вызваленчым рухам і дэманстратыўна паднімаюць нацыяналістычны сьцяг «Нашай Нівы»—беларускага адраджэнцага руху, інакш

кажучы, усё шпарчэй разгортваюць тую-ж контр-рэволюцыйную работу, абноўленую фашызмам, якую праводзілі пасьля Кастрычнікавае рэволюцыі.

У БССР кулак, ліквідуемы як кляса, і нэпман выціскаемы з сваіх экономічных позыцый ня толькі адбіваюцца супроць наступленьня партыі «абрэзам» і пускаюць чырвонага пеўня, але і ў с ь ц я ж а г л я д в а ю ц ц а н а б у р ж у а з н ы З а х а д, н а ф а ш ы ц к у ю П о л ь ш у, чакаюць адтуль выручкі і дапамогі.

Гэтыя новыя праявы беларускіх нацыяналістых выяўляюць адбіцьцё тых процэсаў, якія адбываюцца ў іх соцыяльнай базе, а менавіта, у беларускай буржуазіі, у тым ліку і кулак, на Зах. Беларусі і ў кулака і нэпмана ў БССР, выяўляюць адбіцьцё тых політычных кірункаў, якія выкоўваюцца ў двух процілежных варожых канцавосьсях: капіталістычным сьвеце і СССР.

Шпарка ідзе консолідацыя сіл на двух процілежных канцавосьсях, у двух лягерах: рэволюцыйным і контр-рэволюцыйным; военная перадышка канчаецца, рыхтуецца рашучая схватка паміж нападаючым капіталістычным сьветам і СССР.

Для нацыянал-фашыстых і нац.-дэмократаў перадышка таксама канчаецца. Яны ўбачылі, што СССР праз НЭП пайшоў не да капіталізму, а да соцыялізму, што няма чаго ўжо ім спадзявацца,

што быццам магчыма мірным шляхам ператварыць БССР у «дэмократычную нацыянальную дзяржаву», яны, прымяняючы адпаведную да варункаў тактыку і формы барацьбы, працуюць не пакладаючы рук на карысьць контр-рэволюцыйнага лягеру—імпэрыялістычнага сьвету, яны рыхтуюцца да ўзбройнага паходу на БССР.

Нацыяналістычны лягер беларускай буржуазіі па абодва бакі граніцы, ня гледзячы на яго вонкавыя палітычныя адменнасьці, зьяўляецца адзіным лягерам беларускага нац.-фашызму, які ідзе пад гегемоніяй польскай буржуазіі ў шэрагах міжнароднага антысавецкага фронту. Надыходзячы момант усё ўзрастаючай небясьпекі ваеннага нападу на СССР з боку польскага імпэрыялізму ўсё больш консолідуе беларускую контр-рэволюцыю, якая па абодва бакі граніцы зьвязвае свае надзеі на зваленьне дыктатуры пролетарыяту ў БССР, задушэньне рэволюцыйнага руху Заходняй Беларусі і на стварэньне «беларускай народнай рэспублікі» пад ботам польскага імпэрыялізму. Там пролетарыят разгортвае контрнаступленьне, расьце па днях уплыў компартыі, у паветры чуецца надыход пролетарскай рэволюцыі. Тут социялістычнае будаўніцтва, выкарчоўваючы і нішчучы рэшткі капіталістычных карэньняў, ідзе сямімільнымі крокамі пяцігодкі да социялізму. Час ваеннай перадышкі канчаецца. Падзеі хуткім тэмпам разгортваюцца.

7. Альбо-альбо

Перад кожным інтэлігентам і тут і там за мяжой, асабліва гэта адносіцца да інтэлігенцыі, што выйшла з беларускага нац.-адраджэнцкага руху, і якая хоча працаваць на карысьць працоўных мас, стаіць дылема: з нац.-дэмократамі і нац.-фашыстамі, працягвацелямі беларускага адраджэнцкага руху, насіцелямі нашаніўскай ідэолёгіі, гэта значыць, з польскім фашызмам і з сусьветным імпэрыялізмам ці супроць іх разам з працоўнымі масамі, пад кіраўніцтвам пролетарыяту і яго партыі, за соцыялістычнае будаўніцтва, за Савецкі Саюз, за сусьветную пролетарскую рэволюцыю. Другіх прамежных шляхоў няма. Ня месца ніякім хістаньням, нельга ўжо адкараскацца аполітычнасьцю ці лояльнасьцю да савецкага ладу—патрэбен актыўны ўдзел, адданасьць да канца соцыялістычнаму будаўніцтву, патрэбен ход у нагу з пролетарыятам і адкрытая барацьба з ворагам компартыі і соцыялістычнага будаўніцтва.

Той з інтэлігентаў, з таго і гэтага боку мяжы, хто хоча быць удзельнікам у тварэньні беларускай пролетарскай культуры, удзельнікам соцыялістычнага будаўніцтва працоўных мас, удзельнікам пролетарскай рэволюцыі ў Польшчы, а значыць і аб'яднаньня Заходняй Беларусі з Савецкай Беларусьсю,—павінен рашуча і неадкладна рэвізаваць свае палітычныя погляды, пазбыцца спадчыны беларускага адраджэнцкага руху, выкарчаваць

нацыяналістычныя карэньні буржуазнай ідэолёгіі «Нашай Нівы» і павясьці няшчадную барацьбу супроць рэцэдываў сваіх памылак, як і супроць розных ухілістых, якія імкнуцца скрывіць лінію партыі.

Кажу неадкладна, бо рэч вядомая, што тэмп социялістычнага будаўніцтва і рэволюцыйны ўздым на Захадзе ідуць па ўзрастальнай лініі і калі ня выявіць ясна сваіх суадносін цяпер, дык пасьля будзе позна. У цягнік, які імчыць па соцыялістычным шляху, нельга ўлезьці з нашаніўскім багажом. Компартыя, якая кіруе гэтым цягнікам, рашуча выкідвае нашаніўскі, буржуазны баласт пад колы цягніка.

Таго, хто будзе адкрыта ці замаскавана шкодзіць соцыялістычнай працы рабочых і асноўных сялянскіх мас, хто сьвядома скрыўляе лінію партыі, партыя біла і будзе няшчадна біць да рэшты, да канца. Ня ўдасца ні нац.-фашызму ў Зах. Беларусі, ні іхным пабратымцам нац.-дэмократам у БССР дэзарыентаваць працоўныя масы тым, што быццам комуністыя прасьледуюць беларусоў. Партыя біла і будзе біць беларуса, яўрэя, вялікаруса і іншых не за тое, што яны той ці іншай нацыянальнасьці, а за тое, што той ці іншы з іх, стоячы на савецкай пляцформе ў інтарэсах кулака і нэпмана, тармазіць разгортваньне будаўніцтва соцыялізму, скрыўляе лінію партыі.

Сучасная эпоха патрабуе яснага азначэньня свайго становішча, сваіх суадносін да аднаго з

двух процілежных варожых лягераў, змагаючыхся на жыцьцё і сьмерць. Прымірэнцтва да ўхілаў і розныя хістаньні ідуць на карысьць ворага. І кожны, хто ня мае гэтай яснасьці ці ня хоча гэтай яснасьці, будзе адкінуты прэч ці стаптаны пераможным паходам соцыялістычнага будаўніцтва, якое пад кіраўніцтвам ленінскай УсеКП(б) набірае ўсё большы размах і паскораны тэмп.

8. Выразнасьць лініі і рашучасьць барацьбы

У барацьбе з нац.-дэмократызмам у многіх партыйцаў выяўляецца яшчэ опортуністычны падыход і прымірэнцтва. Прычына тут у буржуазна-кулацкім націску, у тым, што некаторыя комуністыя, прыйшоўшы ў партыю з нацыяналістычнага дробна-буржуазнага асяродзьдзя, ня выжылі яшчэ да канца нашаніўскай спадчыны, іншыя ня знаюць гістарычных карэньняў нац.-дэмократызму, а шмат дзе зьяўляецца прычынай і тая небальшавіцкая шкодная ўстаноўка, а іменна: глядзець праз пальцы на таго ці іншага нац.-дэмократа з яго варожай клясавай ідэолёгіяй, бо ён, бачыце, спэц па беларусазнаўству, ён піонэр беларускага рэнэсансу. І гэтым часта-густа скрыўляецца ленінская лінія ў нацыянальнай політыцы, гэтым об'ектыўна, а часам і суб'ектыўна, падтрымліваецца адзіны нацыянальны фронт з нац.-дэмократамі, асабліва ў галіне культурнага будаўніцтва. Справа ў тым, што капіталістычныя элемэнты, выцісканыя з гас-

падарчых позыцый, імкнуцца, асабліва цяпер, выкарыстаць ідэолёгічна культурны фронт з мэтай акапацца там супроць пролетарыяту і яго компартыі. Старая чорнасоценная профэсура, сынкі нэпманаў і кулакоў, якім удалася ашукаць савецкую ўладу і стаць савецкімі спэцамі, некаторыя вэтэраны «Нашай Нівы»—вось стаўленьнік і нэпмана і кулака, якія, ня гледзячы на сваю нацыянальнасьць, аднадушна стараюцца ўтрымаць лахманы сьцягу канаючага капіталізму ў СССР.

Вось чаму, каб пасьпяхова праводзіць нацыянальнае будаўніцтва, як складовую частку соцыялістычнага будаўніцтва, каб плянава тварыць беларускую культуру, вырастаючай карэньнямі з інтэрнацыянальнага пролетарскага асяродзьдзя, трэба адначасова няшчадна біць і вялікарускі, яўрэйскі, польскі шовінізмы, якія часта, выкарыстоўваючы барацьбу партыі супроць беларускіх нац.-дэмократаў, замаскавана праводзяць сваю антыпролетарскую работу.

Ідэолёгічна-культурны фронт, асабліва ва ўмовах БССР, патрабуе цьвёрдага вытрыманага кіраўніцтва з боку партыі. Трэба на кожным кроку сабе ўяўляць, што выразнасьць клясавай лініі ў кіраўніцтве ва ўсіх галінах соцыялістычнага будаўніцтва цяпер патрэбна захаваць з надзвычайнай стойкасьцю і бальшавіцкай упорлівасьцю. Іменна гэта неабходна цяпер, калі авангард рэволюцыі і соцыялістычнага будаўніцтва—пролетарыят і яго компартыя з нячуваным яшчэ ўздымам разгорт-

ваюць контр-наступленьне там за савецкай мяжой, з нябывалым энтузіязмам разгортваюць тут тэмп соцыялістычнага будаўніцтва, калі гэтаму авангарду ў недалёкай будучыні прадстаіць азначыць у вялікіх баёх новы гістарычны этап на шляху сусьветнай пролетарскай рэволюцыі.

У барацьбе супроць нац.-дэмократызму трэба мець на ўвазе, што ў меру больш жорсткага наступленьня на кулака і нэпмана, у меру завастрэньня клясавай барацьбы, нац.-дэмократызм будзе больш нахабна выступаць супроць лініі партыі, будзе адбывацца больш выразна і шчыльна ідэолёгічнае зрастаньне з нац.-фашызмам і польскім фашызмам, адбывацца больш выразна і шчыльна координацыя іх дзейства.

Братняя КПЗБ на нядаўна адбыўшымся III пленуме, заклікаючы свае падпольныя парторганізацыі «ўдзяліць асаблівую ўвагу дэмаскаваньню контр-рэволюцыйнай сутнасьці беларускага нац.-дэмократызму ў БССР», ставіць выразныя дырэктывы аб барацьбе супроць нац.-фашызму ў Зах. Беларусі.

> »Партыя павінна ўкараніць у сьвядомасьць беларускіх працоўных мас, што барацьба з фашыцкай окупацыяй не аддзяліма ад барацьбы з беларускай буржуазіяй і выяўляючым яе інтарэсы беларускім нацыянал-фашыцкім лягерам, што бяз гэтай барацьбы ня можа быць пасьпяхова разьвязана задача ні

соцыяльнага, ні нацыянальнага вызваленьня беларускіх працоўных мас.

Партыя наша павінна яскрава ўсьвядоміць сабе, што галоўная небясьпека ў справе заваяваньня беларускіх працоўных мас, а таксама ў галіне перамаганьня хістаньняў у шэрагах нац. вызваленчага руху, ідзе з боку беларускага нац.-фашызму і яго рознастайнасьці — беларускага нацыянал-дэмократызму ў БССР, і таму галоўны агонь барацьбы на даным вучастку і даным пэрыодзе павінен быць накіраваны ў гэты бок».

Перад узрастальнай актывізацыяй беларускага нац.-дэмократызму і яго цясьнейшага палітычнага і ідэолёгічнага зрастаньня ды каардынацыі дзейства з нац.-фашызмам, партыя павінна, узмацняючы беларусізацыю, узмоцніць барацьбу супроць беларускага нац.-дэмократызму, даваць самы рашучы адпор, накіроўваць галоўны агонь барацьбы супроць усіх яго вылазак, а таксама і прымірэнцтва да яго.

. . . .

ТЭОРЫЯ І ПРАКТЫКА БЕЛАРУСКАГА НАЦЫЯНАЛ-ФАШЫЗМУ [1])

1. Прычыны актывізацыі агентаў фашызму

Белы тэрор, турма народаў, хранічныя крызісы, форпост імпэрыялізму—вось тыя характэрныя адзнакі, якія даюць агульнае разуменьне аб сучаснай фашыцкай Польшчы. Сьпечаная антантаўскімі дыплёматамі на вэрсальскай палітычнай кухні, Польшча стала пляцдармам сусьветнага імпэрыялізму ў падрыхтоўваемай праз яго контр-рэвалюцыйнай вайне супроць СССР.

Экономічныя чыньнікі пры заснаваньні Польшчы былі падпарадкаваны заборчай палітыцы міжнародных і краёвых імпэрыялістых, падпарадкаваны міжнародным дыплёматычным комбінацыям. Вось чаму зусім натуральна, што пасьлявэрсальская Польшча пры сваёй палітыцы вайны, эксплёатацыі і прыгнечаньня перажывае хранічныя гаспадарчыя крызісы.

Сучасны крызіс Польшчы мае ў сабе значна больш вострыя формы, чым папярэднія яе крызісы, бо выцякае з непараўнальна глыбейшых супярэчнасьцяй капіталістычнай гаспадаркі Польшчы і зьяўляецца адбіцьцём усё паглыбляючагася су-

[1]) Артыкул друкаваўся ў „Полымі“. 1930 г. № 2.

сьветнага гаспадарчага крызісу, у ціскох якога корчацца капіталістычныя дзяржавы ўсяго сьвету.

Польшча—найбольш слабое зьвяно ў ланцугу капіталістычных дзяржаў і дзеля таго ў ёй з асаблівай вачавіднасьцю і яскравасьцю наглядаюцца тыя адзнакі, якія характарызуюць трэці пэрыод пасьляваеннага крызісу капіталізму. Расхістваньне і расклад капіталістычна-абшарніцкай гаспадаркі, бурны ўздым рэволюцыйнай хвалі, пашырэньне ўплыву компартыі, разгул белага тэрору—вось якімі праявамі жыве сучасная Польшча, вось чым багаты дні нядоўгавечнага існаваньня фашыцкай дыктатуры.

У гэты час, калі ў капіталістычным сьвеце буржуазная гаспадарка корчыцца ў конвульсыйных схватках крызісу, дык у СССР працоўныя масы пад кіраўніцтвам УсеКП(б) ня толькі даганяюць з боку тэхнічнага перадавыя капіталістычныя краі, але на шмат якіх вучастках пераганяюць, а ў цэлым нячувана шпаркім тэмпам будуюць социялізм, ідуць да социялізму.

Міжнародны капітал бачыць у Савецкім Саюзе, у яго нячувана шпаркім тэмпе індустрыялізацыі краю і колектывізацыі сельскай гаспадаркі прычыну прычын сваіх гаспадарчых і палітычных крызісаў, росту рэволюцыйнага ўздыму працоўных мас.

Нябывалы дагэтуль выбух антысавецкай міжнароднай кампаніі зьяўляецца выразьнікам завастрэньня інтэрвэнцыйных імкненьняў імпэрыялістых,

накіраваных да таго, каб узброенай сілай выбіць з рук пролетарыяту і яго ленінскай партыі соцыялістычную перабудову СССР.

Фашыцкая Польшча, зьяўляючыся форпостам міжнароднага імпэрыялізму, тым больш выяўляе агрэсыўнасьць і сьпешна куе зброю супроць вогнішча міжнароднай рэволюцыі—Савецкага Саюзу.

Падаўленьне ўзросту рэволюцыйнай хвалі і падрыхтоўкі вайны зьяўляюцца цяпер галоўнейшымі ўдарнымі задачамі, асновай асноў усёй політыкі фашыцкага лягеру капіталістых, абшарнікаў усіх нацыянальнасьцяй Польшчы і кулакоў і іх фашыцкай дыктатуры. Найбольш адказныя і важныя вучасткі гэтай політыкі фашыцкага ўраду, вучасткі акопаў супроць наступленьня пролетарыяту, займаюць соцыял-фашыстыя і нацыянал-фашыстыя. Зьяўляючыся неад'емнай складанай часткай фашыцкага лягеру, гэтыя агенты фашызму разумеюць, што пролетарская рэволюцыя нямінуча пакончыць і з іх існаваньнем. Клясавыя абавязкі, ускладзеныя на соцыял-фашыстых і нацыянал-фашыстых іхнай соцыяльнай базай, іхняя контррэволюцыйная роля, з аднаго боку, і нарастаньне контр-наступленьня пролетарыяту, набліжэньне рашучых клясавых баёў з другога, выклікаюць ажыўленьне дзейнасьці гэтых агентаў фашызму. Ідзе зацятая барацьба да канца—клясы супроць клясы, барацьба між фашызмам і комунізмам—хто каго. У гэтай барацьбе соцыял- і нацыянал-фашыстыя як найбольш спрактыкаваныя ў

ідэолёгічнай барацьбе і якія непасрэдна стаяць у масах, зьяўляюцца найбольш пакладзістымі сіламі фашызму, ударнымі атрадамі фашыцкай дыктатуры ў яе барацьбе з комуністычным рухам за працоўныя масы.

Тое асаблівае ажыўленьне дзейнасьці агентаў фашызму (ППС, Бунд, беларускія і украінскія нацыянал-фашыстыя), якое выяўляюць яны ў апошнія часы, зьяўляецца лепшым паказальнікам набліжэньня пролетарскай рэволюцыі, заблытанасьці і труднасьці палажэньня фашыцкай Польшчы, паказальнікам расхістваньня ўстояў фышыцкай дыктатуры і сьпешнасьці падрыхтоўкі яе крыжовага паходу на край саветаў.

Об'ектыўнымі прадпасылкамі крысталізацыі і ўзмоцненай дзейнасьці беларускага нацыянал-фашызму зьяўляюцца:

1) Абвастрэньне клясавай барацьбы ў ЗБ, рост рэволюцыйнай актыўнасьці пролетарыяту і асноўнай масы эксплёатаванага сялянства і ўсё большая консолідацыя нацыянальна - вызваленчага руху пад кіраўніцтвам КПЗБ.

2) Абвастрэньне клясавай барацьбы ў БССР у выніку пераможнага соцыялістычнага наступленьня на капіталістычныя элемэнты гораду і вёскі і рост праяваў нацыянал-дэмократызму, як адбітак і вынік абвастрэньня барацьбы беларускага нэпманства, кулацтва і

буржуазнай контр-рэволюцыйнай інтэлігенцыі супроць савецкай улады. Абвастрэньне ўнутраных і замежных супярэчнасьцяй капіталістычнай стабілізацыі змушае буржуазію, у тым ліку і беларускую, згуртаваць усе сілы для таго, каб ажыцьцявіць спробы, знайсьці выхад са створанай сытуацыі шляхам вайны з СССР.

(III пленум ЦК КПЗБ).

Сказанымі вышэй прычынамі трэба тлумачыць і тую стараннасьць і адданасьць у паслугах фашыцкаму ўраду з боку беларускіх нацыянал-фашыстых, якімі верхаводзіць вядомы палітычны махляр А. Луцкевіч.

Нядаўні напад банды галаварэзаў з беларускіх фашыцкіх студэнтаў у Вільні на ўстановы беларускага нацыянальна-вызваленчага руху мае аграмаднае палітычнае значэньне, дае яскравую палітычную навуку. Гэты напад паказвае на непраходную глыбіню распластаваньня ў беларускім народзе, паказвае аб поўным зросьце беларускай буржуазіі і кулацтва з польскімі багатымі клясамі, зросьце беларускіх нацыянал-фашыстых з апаратам фашыцкай дыктатуры, паказвае аб вастрыні клясавай барацьбы на Заходняй Беларусі. Ідзе на жыцьцё і на сьмерць барацьба клясы супроць клясы.

Беларускія багатыя клясы і іх ідэолёгі нацыянал-фашыстыя актывізуюцца, бо гэтага патра-

буюць клясавыя інтарэсы іх і польскай буржуазіі, патрабуе політычнае становішча фашыцкай Польшчы, патрабуе імпэрыялізм буржуазіі ўсіх нацыянальнасьцяй Польшчы. Душыць рэволюцыйны рух, біць комуністых, рыхтаваць «крыжовы паход» супроць СССР—вось ударныя лёзунгі, пад якімі ідзе на Заходняй Беларусі адзіным клясавым фронтам буржуазія польская, беларуская, яўрэйская і іх агенты польскія, беларускія і яўрэйскія соцыял-і нацыянал-фашыстыя.

Белы тэрор становіцца ўсё больш адзінай зброяй фашыцкага ўраду ў яго політыцы вайны, эксплёатацыі і прыгнячэньня. Кожная частка фашыцкага лягеру мобілізуе цяпер усе свае сілы і здольнасьці, каб прыняць пасільны ўдзел у ліквідацыі «крамолы», у падрыхтоўцы вайны супроць СССР, «успакаеньні крэсаў» як пляцдарму ў надыходзячай антысавецкай вайне.

Беларускія нацыянал-фашыстыя ў першых шэрагах фашыцкага лягеру на Зах. Беларусі—яны паміма цкаваньня і провокацыі, ладзяць контррэволюцыйныя пагромы. Беларускі нацыянал-фашызм, бачачы, што рабочыя і сялянскія масы ўсё больш горнуцца пад рэволюцыйны сьцяг нацыянальна-вызваленчага руху і яго кіраўніка компартыі, рашылі актыўным паліцэйскім тэрорам выступіць у абарону фашыцкай дыктатуры. Нацыянал-фашыстыя выступілі з пагромам нацыянальна-вызваленчага руху пад лёзунгамі адказу з іх боку на ліквідацыю кулака, як клясы ў БССР,

на жорсткую пераможную барацьбу супроць нацыянал-дэмократызму. Наладзіўшы першы адкрыты контр-рэвалюцыйны пагром, яны здалі экзамен перад фашыцкім урадам на здольнасьць арганізаваньня беларускіх фашыцкіх баёвак, на манэр пэпээсаўскіх і стралецкіх баёвак, ужо ня раз макаўшых свае рукі ў крыві рабочых і сялянскіх мас.

Фашызм, спускаючы гэтых сабак з ланцугу, дае сыгнал да далейшых, больш шырокіх пагромаў нацыянальна-вызваленчага рэвалюцыйнага руху рабочых і працоўнага сялянства. Фашыцкі ўрад, каб замаскаваць сваю палітыку нацыянальнага і соцыяльнага прыгнячэньня працоўных мас Зах. Беларусі, палітыку разгрому беларускага нацыянальна-вызваленчага руху, выкарыстоўвае, як мы бачым, беларускіх нацыянал-фашыстых, якія ў даным выпадку, праводзячы паліцэйскі фізычны тэрор, выконваюць ролю паліцыі.

Дзеля таго, што Луцкевічаўская група стаіць у пярэдніх шэрагах контр-рэвалюцыйнага лягеру на ЗБ, што яна зьяўляецца ідэолёгічным цэнтрам, концэнтруючым ядром і найбольш актыўнай групай беларускага нац.-фашызму, затрымаемо ўвагу чытача іменна на тэорыі і практыцы гэтага найбольш ваяўнічага атраду фашызму на Зах. Беларусі.

2. Соцыяльная база беларускіх нац.-фашыстых

Ажыўленьне дзейнасьці беларускага нацыянал-фашызму выцякае з экономічнага разгортваньня

ягонай соцыяльнай базы, а іменна беларускай буржуазіі і кулацтва—выцякае з росту агрэсыўнасьці гэтай буржуазіі ў адносінах да БССР, з росту падрыхтоўкі ўзброенага нападу на СССР з боку польскага і сусьветнага імпэрыялізму.

Фашыцкі ўрад, праводзячы сваю палітыку на Зах. Беларусі (аграрную, падатковую, крэдытовую, вайны, эксплёатацыі і інш.), мае на мэце ўзмацняць сваю соцыяльную базу коштам эксплёатацыі рабочае клясы, руйнаваньня бядняцкіх і серадняцкіх гаспадарак. Усе мерапрыемствы ўраду маюць на мэце садзейнічаць капіталістычнаму разьвіцьцю абшарніцкіх, кулацкіх і асадніцкіх гаспадарак. Пашыраючы сваё зямлякарыстаньне пры дапамозе зямельнай і крэдытовай палітыкі фашызму, кулацтва стала пераводзіць сваё гаспадарства на капіталістычныя рэйкі, бязьмежна эксплёатуючы згаладаную, зруйнаваную асноўную масу сялянства. Абрастае ў пер'е і беларускі купец. Галоўнае, што паслужыла гаспадарчаму ўзмацаваньню беларускага кулака—гэта дапушчэньне яго да ўздыму ў парцэляцыі, а таксама правядзеньне камасацыі і ліквідацыі сэрвітутаў.

Тэмп прыватнай і ўрадавай парцэляцыі пасьля фашыцкага перавароту ў 1926 г. шпарка расьце на Зах. Беларусі: у 1925 г. распарцэлявана на Зах. Беларусі 51.288 га, 1926 г.—54.035 га, 1927 г.—77.537 і 1928 г.—без Навагрудчыны—64.082 га. У гэты-ж час значна аслабляецца тэмп асадніцтва

на крэсах. У 1925 г. выдзелена парцэляванай зямлі для асаднікаў 15.044 га. 1926 г.—8.240 га, 1927 г.—1.333 га, у 1928 г. ніжэй тысячы. З такога шпаркага павялічэньня плошчы парцэляванай зямлі праз прыватную, а таксама і ўрадавую парцэляцыю і зьмяншэньня тэмпу асадніцтва зусім вачавідна выплывае той аграмадны ўдзел у парцэляцыі мясцовага, пераважна беларускага, кулака, які быў дапушчаны да гэтай парцэляцыі, пасьля 1926 г.

Тэмпы правядзеньня мерапрыемстваў па зямляўпарадкаваньні надзвычайна ўзрасьлі пасьля фашыцкага перавароту 1926 г. Калі ўзяць усю скамасаваную зямлю ў Польшчы ў г. г. 1918—1928 за 100, дык на 1918—1925 г. прыпадае 22,6 проц, а на 1926—1928 (9 месяцаў) гг.—77,4 проц. Характэрна адзначыць дынаміку камасацыі пры фашыцкім рэжыме: 1926 г.—15,5 проц., 1927 г.—27,8 проц., 1928 (9 месяцаў) г. 34,3 проц. Пры гэтым скамасаваная зямельная плошча ў Зах. Беларусі складае палову скамасаванай плошчы ўсёй Польшчы. Вышэй даныя гавораць аб тым, што фашызм ідзе форсіраваным тэмпам на ўзмацаваньне сваёй сацыяльнай базы і апоры капіталістычна-абшарніцкай окупацыі на Зах. Беларусі, як пляцдарму перад надыходзячай вайной супроць СССР.

Тое-ж самае наглядаецца і з ліквідацыяй сэрвітутаў. За 1919-1925 гг. зьліквідавана сэрвітутаў 19,7 проц. ва ўсей Польшчы, за час ад 1919 г. да 1928 г., а ў 1926-28 гг. аж 80,3 проц. Тэмп ліквіда-

цыі сэрвітутаў таксама шпарчэйшы на Зах. Беларусі.

Зьліквідавана ў гектарах.

	1925 г.	1926 г.	1927 г.	1928 г.
З. Б. . .	5.276	12.406	20.549	49.746
Польшча .	18.928	42.861	82.882	108.373

Крэдытовая палітыка, якая таксама абслугоўвае абшарнікаў, асаднікаў і кулакоў, значна ўзрасла пры фашыцкім рэжыме.

Узмацненьню сельскай буржуазіі служыць хронічны голад на Зах. Беларусі, тое руйнаваньне вытворчых сродкаў бедняка і серадняка, іх непамерна вострая паўпэрызацыя. Даволі сказаць, што 14 проц. усіх гаспадарак ня мае ні каня, ні каровы, а да 15 проц. мае толькі адну карову, каб прадставіць усю галечу працоўнай вёскі. Адгэтуль беспрацоўе, эканомічная залежнасьць ад вясковых багацеяў, жорсткая эксплёатацыя і кабала праз абшарнікаў і кулацтва і пераход зямлі і інвэнтару асноўных мас сялянства ў рукі вясковых багацеяў.

Бясспрэчна, што гаспадарчы крызіс адбіваецца на інтэнсіфікацыі буйных і кулацкіх гаспадарак. гэта відаць са зьмяншэньня попыту на штучныя ўгнаеньні ў 1929 г. у параўнаньні з 1928 г.—попыт на паташ зьменшыўся на 34 проц., а на фосфарнае ўгнаеньне на 40 проц. Зьменшыўся і ўвоз сельска-гаспадарчых машын.

Аднак, недахопы і прарэхі ў абшарніцкіх і кулацкіх гаспадарках у зьвязку з крызісам вясковыя

эксплёататары і ліхвяры імкнуцца пакрыць узмоцненым наступам на сельскі пролетарыят і паўпролетарыят. А рост рэволюцыйных настрояў працоўных беларускіх мас і наступленьне пролетарыяту, ліквідацыя кулака як клясы ў СССР, паход соцыялістычнага будаўніцтва сямімільнымі крокамі пяцігодкі, росквіт беларускай пролетарскай культуры яшчэ цясьней будзе зьнітоўваць беларускую буржуазію і кулацтва і іх ідэолёгаў нацыянал-фашыстых з фашыцкім лягерам, будзе выклікаць усё больш ажыўленую контр-рэволюцыйную іх дзейнасьць.

3. Фашыцкі клёк тэорый А. Луцкевіча

Тэорыі А. Луцкевіча, як ідэолёга беларускай буржуазіі (у тым ліку і кулацтва) політычна афармляючага яе мэты і імкненьні, зьяўляюцца працягваньнем і разьвіцьцём тэорый выплываючых з яго доўгай згодніцкай контр-рэволюцыйнай практыкі. Галоўны агонь і ўся «філёзофія» А. Луцкевіча заўсёды былі накіраваны супроць рэволюцыі, дыктатуры пролетарыяту і яго компартыі. Свае тэорыі і практыку Луцкевіч заўсёды дапасоўваў да вымаганьняў і інтарэсаў беларускіх заможных клясаў. Ён у часы (1917—20 гг.) ваенных інтэрвэнцый і ўзброенага змаганьня супроць соцыялістычнай Кастрычнікавай рэволюцыі выступаў з адкрытым забралам у перадавых шэрагах контр-рэволюцыі. У час настаўшай ваеннай перадышкі Луц-

кевіч панырае замаскаваным агентам буржуазіі і провакатарам у гушчу працоўных мас, змагаючыся за сваё соцыяльнае і нацыянальнае вызваленьне. Цяпер у час заборчага мілітарыцкага шалу імпэрыялістых, напярэдадні выбуху новай крывавай бойні супроць пролетарскай дзяржавы, тэорыі Луцкевіча поўнасьцю адбіваюць і старанна выконваюць соцыяльны заказ імпэрыялістычных апякуноў, адбіваюць клясавыя інтарэсы беларускага абшарніка, кулака, купца, прамыслоўца. Ён стары нашанівец, прайшоўшы провакатарскую школу пры фашыцкім рэжыме, улічваючы існаваньне Савецкай Беларусі і шырокі ўплыў компартыі на Зах. Беларусі, ужывае абноўленыя мэтоды ў сваёй практыцы, практыцы значна ажыўленай, якая апіраецца на ўзмоцненую соцыяльную базу, і падпіхаецца організаваным антысавецкім блёкам міжнародных акул.

Нас перш-на-перш цікавіць, якім таварам аздабляе А. Луцкевіч палічкі сваёй крамкі, каб завабіць масы бліжэй да фашызму і на якую прыманку ён ловіць масы ў сваю фашыцкую мышалоўку. У органе авангарду беларускіх нацыяналфашыстых «Наперад» любімая нотка Луцкевіча— гэта гаварыць ад імя прыгнечанай беларускай нацыі, плакацца аб разьбіваньні праз комуністых адзінага нацыянальнага фронту, трызьніць аб беларускай народнай рэспубліцы. Буржуазным нацыяналізмам прасьмярдзеў кожны радок гэтай газэціны. Вось некалькі вынятак, якія паказваюць

сапраўдны твар ягомасьці Луцкевіча і зьмест яго нацыяналістычных «тэорый».

Сьвядомая нацыянальна-беларуская радыкальная інтэлігенцыя лічыць **змаганьне за нашыя правы на культурна-нацыянальным фронце** за найважнейшую ў сягонешніх варунках жыцьця справу. Менавіта на гэтым фронце беларусам сягоньня даводзіцца адлюстроўваць найвялікшы націск усіх рознаколерных і рознаязычных ворагаў нашага нацыянальнага адраджэньня і вызваленьня. («Наперад» № 4, 1930 г.) (невыпадкова гэты агент польскага фашызму замоўчвае пытаньне экономічнага парадку ды соцыяльнага вызваленьня.—Ст.).

— «Пад гул гарматных стрэл, ад якіх валіліся ў пыл тры вялізарныя монархіі: Расійская, Нямецкая і Аўстрыяцкая,—здабылі сабе дзяржаўную незалежнасьць. І тыя-ж чэхі, і літвіны, і латышы, і эстонцы, і палякі, і фінляндцы. І толькі беларусы ды украінцы аказаліся менш шчасьлівымі за другіх: бо, з аднаго боку, дужэйшыя суседзі іх былі лішне ўжо зацікаўлены ў падняволеньні і падзеле іх між сабою, з другога боку, далёка ня ўсе 10 мільёнаў беларусаў і 30 мільёнаў украінцаў мелі неабходную нацыянальную сьвядомасьць, без якое немагчыма Воля. («Наперад» № 6, 1930 г.).

Буржуазія ўжывае розныя формы нацыяналізму для сваіх клясавых інтарэсаў, яна нацыяналістычнай пропагандай затушоўвае клясавыя супярэчнасьці ў народзе, распальвае нацыянальны антагонізм для аслабленьня клясавай барацьбы, для адцягваньня працоўных мас з-пад інтэрнацыянальнага вызваленчага сьцягу компартыі.

Ваяўнічы шовінізм—гэта абстуканая і ўжо даволі ненадзейная зброя фашызму, як прыгнечаных так і прыгнятальных нацыянальнасьцяй. Італьянскія фашыстыя, праводзячы наступленьне капіталізму на рабочую клясу, крычалі ў вушы ўсім пакрыўджаным, прыгнечаным і эксплёатаваным аб «сьвятым адзінстве», аб «папсутай пабедзе», аб «велічы італьянскай нацыі». Для нямецкіх фашыстых прыкрыцьцём іх буржуазнага аблічча і клясавай барацьбы паслужылі лёзунгі за адбудову «вялікай» Нямеччыны, за рэванш Францыі.

Адкрытаму беларускаму шовінізму ва ўмовах сучаснай Заходняй Беларусі няма вялікага размаху сярод шырокіх працоўных мас. Беларускаму нацыянал-фашызму пры наяўнасьці шырокага ўплыву компартыі на працоўныя масы ў Зах. Беларусі, пры сумежным існаваньні і росквіце вольнай Савецкай Беларусі ня прыдзецца пажынаць лаўраў сваіх перамог. Бо трудна супроцьставіцца ясным і зразумелым для мас лёзунгам компартыі, што нацыянальнае прыгнечаньне ёсьць складаная частка прыгнечаньня пролетарыяту і ўсяго капіталістычнага рэжыму, што няма нацыянальнага

вызваленьня без соцыяльнага, што нацыянальнае пытаньне не зьяўляецца надклясавым пытаньнем і яно можа быць выращана толькі шляхам пролетарскай рэволюцыі, толькі пры дыктатуры пролетарыяту, як гэта мае месца ў СССР.

Стары згоднік і прайдзісьвет Луцкевіч, прыкрываючыся нацыяналізмам, як ідэолёгічнай заслонай, хоча ўгаварыць працоўныя масы Зах. Беларусі, быццам у рамках капіталістычнага ладу Польшчы можна стварыць сваю бацькаўшчыну «лепшую будучыню і поўнага свайго расьцьвету». Аднак гэтая заслона шыта белымі ніткамі, бо калі Луцкевіч і ўсе іншыя нацыянал-фашыстыя выступаюць у абароне ўсяго беларускага народу, выпучваючы свой «надклясавы патрыотызм» і адначасна з пенай на губах накідваюцца на пролетарскую рэспубліку—Савецкую Беларусь, дык гэтым выдаюць з галавой буржуазны фашыцкі клёк сваіх тэорый. Опэруючы падношанымі лёзунгамі аб адзінстве інтарэсаў усяго беларускага народу, нацыянал-фашыстыя хочуць усыпіць клясавую чуйнасьць працоўных мас, адцягнуць іх ад рэволюцыйнай барацьбы, ад уплыву компартыі. Кожны, хто за клясавую барацьбу ў абароне інтарэсаў рабочых і працоўнага эксплёатаванага сялянства, хто за рэволюцыйны рух і ўвязку яго з міжнароднай соцыялістычнай рэволюцыяй, хто стаіць у абароне Савецкай Беларусі, як сваёй бацькаўшчыны, тых Луцкевічаўская група і ўсе нацыянал-фашыстыя абвяшчаюць ворагамі беларускага народу,

абвяшчаць інтэрнацыяналістымі і «служкамі чужых багоў».

Служачы не за страх, а за сумленьне польскаму капіталу і сваёй буржуазіі, Луцкевіч хоча скрыць служэньне сваім багом, менавіта буржуазіі, жульніцкай манэрай—«лаві злодзея» ў адносінах да тых, хто жорсткай барацьбой і кроўю здабывае соцыяльнае і нацыянальнае вызваленьне працоўных мас у Зах. Беларусі.

Аднак, нацыянал-фашызму трэба лічыцца з няпрыемным для іх фактам, лічыцца з той завостранай клясавай барацьбой, з тым высокім узроўнем нацыянальна - вызваленчага руху працоўных мас Зах. Беларусі, лічыцца з тым,што гэтыя масы прайшлі вялікую рэволюцыйную школу пад кіраўніцтвам компартыі. Працоўныя масы Зах. Беларусі на досьледзе барацьбы са шматлікімі беларускімі згодніцкімі групоўкамі ў значнай меры ўяўляюць сабе, што калі гаворыцца аб абароне інтарэсаў усяго народу, значыць справа ідзе аб абароне інтарэсаў буржуазіі і заможных клясаў, аб абароне капіталістычнага ладу, што справа ідзе аб большым іх закабаленьні. Не ашукаеш і не завабіш працоўныя масы пропагандуемай Луцкевічам незалежнасьцю Беларусі («якую маюць чэхі, палякі...»). Працоўныя масы свой горкі досьлед пад буржуазнай так званай незалежнасьцю фашыцкай Польшчы, параўноўваючы з сапраўднай незалежнасьцю ў БССР, робяць зусім процілежныя вывады з Луцкевічаў-

скай пропаганды за беларускую народнаю рэспубліку.

Вось ўсё гэта змушае нацыянал-фашыстых выдумваць новыя прошукі ў ашуканстве мас.

Тут Луцкевіч са сваёй новай махінацыяй даводзіць, што зьяўляецца найбольш здатным агентам фашызму. Ён удала выкарыстоўвае палітычную пляцформу нябожчыцы благой памяці «сэцэсыі» КПЗБ, яе прыкрытыя нацыяналізмам сфальсыфікаваныя лёзунгі бальшавізму, яе контррэвалюцыйную барацьбу супроць польскіх і вялікарасійскіх комуністых, ды сапраўдных комуністых беларусаў-інтэрнацыяналістых. Той самы «Наперад» у кожным нумары зьмяшчае ці, лепш кажучы, кожны нумар прысьвячае антысавецкай і антыкомуністычнай барацьбе. Ва ўсіх гэтых прысьвечаньнях гутарка ідзе аб прасьледваньні беларускіх комуністых у БССР, прасьледваньні беларускай культуры, аб маскоўскім чырвоным імпэрыялізьме, аб Сталінскай супроцьбеларускай палітыцы і таму падобная буржуазная лухта.

Прыводзячы цытаты з артыкулу менскай прэсы і партыйных пастаноў, «Наперад» дае свае адменныя ад польскай буржуазнай прэсы комэнтарыі. Кажучы аб барацьбе КП(б)Б супроць нацыянал-дэмократычных ухілаў, «Наперад» даводзіць, што гэта ёсьць расправа з усімі тымі комуністымі-беларусамі, якія «на працягу дзесяцёх гадоў, паверыўшы, што Комінтэрн «надоўга і ўсур'ёз», пайшлі насустрач вызвольна-адраджэнцкім імкнень-

ням беларусоў, з напружаньнем усіх сваіх сілаў будавалі беларускую соцыялістычную радавую рэспубліку і беларускую культуру».

> Вінаваты беларусы-комуністыя тым, што шчыра працавалі ў духу ленінскай лініі, не спадзяваючыся, што Сталін так хутка зьменіць курс у нацыянальнай політыцы і павядзе яе ў кірунку, любым маскоўскаму нацыяналізму («Наперад» № 1, 1929 г.).

Згодна тэорыі «Наперад» цяпер у БССР маюць разьвязаныя рукі маскоўскія нацыяналістыя, якія, «выкарыстаўшы адпаведны момант скажэньня Сталіным запраўднай ленінскай лініі, рынуліся ў атаку на ўсё беларускае» («Наперад» № 4, 1929 г.).

> Маскоўскія нацыяналістыя ў комуністычнай скуры і іх беларускія прыслужнікі, пускаючы ў ход свае абвінавачаньні супроць лепшых прадстаўнікоў беларускага комунізму на Ўсходзе...
>
> («Наперад» № 4, 1929 г.).

З гэтых цытат відаць, як Луцкевічаўская група нахабнай дэмагогіяй у галіне «стопроцантнай» рэволюцыйнасьці, шарлятанскай фальсіфікацыяй сучаснай ленінскай лініі ЎсеКП(б) і яе правадыра т. Сталіна, стараецца пусьціць туман у вочы працоўных мас, стараецца скомпромэтаваць заваёвы працоўных мас СССР і БССР у галіне экономічнай і нацыянальна-культурнай. Гэтыя агенты фашызму

ўжываюць палітычны шантаж, маскуюцца абаронай «беларускага комунізму на Ўсходзе»,—абнаўляюць свае нацыяналістычныя контр-рэволюцыйныя лёзунгі з тым, каб закінуць фашыцкую вудачку ў тое опортуністычнае балота, ад якога ачышчаецца КП(б)Б і КПЗБ, каб працiснуць ідэі сэцэсыі (якая знайшла свой опогей у провокатарстве Гурына) у найбольш хісткія элемэнты КПЗБ, каб яднаць і стаць на чале ўсіх «пакрыўджаных і прасьледуемых у БССР», г. з. буржуазных элемэнтаў і іх ідэолёгаў. Прадстаўляючы нацыянал-дэмократаў і ўсіх ухілістых, як барацьбітоў за беларускую справу, як ахвяр «сталінскага рэжыму», ствараючы легенды аб «скажэньні» ленінскай лініі, нацыянал-фашыстыя хочуць унесьці дэзарыентацыю ў рэволюцыйныя шэрагі, падарваць сымпатыі да Савецкай Беларусі, давер'е да компартыі—словам, служаць на ўзмацаваньне фашыцкай дыктатуры і рэалізацыі яе політыкі вайны, эксплёатацыі і паняволеньня.

Цяпер віноўнік усяму, як бачыце, т. Сталін, які, згодна зьвягі «Наперадy», здрадзіў свайму грузінскаму народу, прадаўся маскоўскаму нацыяналізму, ён-жа «разграміў» у 1917 г. так называемы ўсебеларускі зьезд, а цяпер прасьледуе беларусоў-комуністых, прасьледуе «беларускі комунізм на Ўсходзе».

Чым-жа выклікана гэтая ненавісьць з боку нацыянал-фашыстых да т. Сталіна? На гэта дае адказ сам «Наперад»: «Усё гэта (колектывізацыя

і ліквідацыя кулака як клясы»—А. С.) робіцца ў імя «новай тэорыі», якую надумаў праводзіць у жыцьцё Сталін, адкінуўшы старую ленінскую лінію ў зямельнай політыцы» («Наперад» № 4, 1930 г.).

Шпаркі тэмп індустрыялізацыі, перабудова сельскае гаспадаркі шляхам колектывізацыі, выкарчоўваньне і зьнішчэньне рэштак капіталістычных элемэнтаў у горадзе і вёсцы, сакрушальная барацьба супроць нацыянал-дэмократаў у БССР, словам, перамога Ленінізму на ўсіх франтох социялістычнага будаўніцтва зусім зразумела выклікаюць шалёную клясавую ненавісьць у ідэолёгаў і выявіцеляў волі беларускай буржуазіі і кулацтва—беларускіх нацыянал-фашыстых.

Непамерна вялікія заслугі т. Сталіна, як найвыдатнейшага ленінца ў практыцы і тэорыі, як стойкага, рашучага змагара за чыстату ленінскай лініі з шматлікімі ўхілістымі, пры якім УсеКП(б) і Комінтэрн зьдзяйсьняюць пераможнае бальшавіцкае кіраўніцтва ў социялістычным будаўніцтве і міжнародным руху,—усё гэта прыводзіць да заваёў шырокіх мас компартыямі, выклікае пролетарскія сымпатыі да тав. Сталіна. Ствараючы нябывалыя легенды пра паварот партыі ў сельскагаспадарчай політыцы, па-фашыцкаму фабрыкуючы розныя недарэчнасьці пра кіраўніцтва КП(б)Б і яго барацьбу за чыстату ленінскай лініі, нацыянал-фашыстыя награмаджаюць дзікія абвінавачаньні на т. Сталіна з тым, каб выклікаць у масах сумненьні адносна пра-

вільнасьці лініі ЎсеКП(б), каб выкарыстаць гэтыя сумненьні для сваіх ваенных фашыцкіх мэт.

Што Луцкевічаўская група спрытна пераняла ідэолёгію заснаваццеля ўспомненай сэцэсыі—КПЗБ провокатара Гурына, сьцьвярджае яго паказаньне на процэсе Грамады, якое было пададзена на суд у пісьмовай форме. Нацыянал-фашыстыя падпяваюць Гурыну, калі той барацьбу КПП і КПЗБ супроць сэцэсыі і нацыяналістычных элемэнтаў у партыі так тлумачыў: «разумеючы, што далейшае супрацоўніцтва беларускіх організацый немагчыма з Комінтэрнам, я перайшоў да вострай крытыкі комуністычных партый наогул і КПП асабліва, абвінавачваючы іх у тым, што яны вядуць згодніцкую маскоўскую політыку».

З паказаньняў провокатара Гурына можна чытаць па картах Луцкевічаўскай групы: «Створаную праз мяне сэцэсыю—кажа Гурын—я ўважаў, як організацыю пераходную. Я ня выказваў выразна аб зрыве з прынцыпамі комунізму і гэта з мэтай завербаваньня як найбольш сяброў. Аднак па сутнасьці імкнуўся да легалізацыі новастворанай партыі... шляхам дагаворанасьці з ППС». Аб тым, што гэтая дагаворанасьць паміж Луцкевічаўскай групай і ППС ужо існуе, пабачым ніжэй.

Але Луцкевічаўская група ідзе далей. Яна далучае і сябе да гэтых ахвяр «Сталінскай супроцьбеларускай політыкі». «Наперад» № 1, 1930 г., даводзіць, што КПЗБ у 1926-27 г. «Луцкевіча, Тарашкевіча, Астроўскага, Рак-Міхайлоўскага і іншых

узносіць на недасягальны п'едэстал, як сапраўдных і адзіных барацьбітоў-мучальнікаў за працоўны беларускі народ». Далей «Наперад» адзначае, што цяпер компартыя Луцкевіча, Астроўскага пераводзіць у лягер контр-рэволюцыйны і вядзе барацьбу супроць іх, якія «засталіся вернымі свайму ідэалу». Зразумела, што «Наперад» ня кажа аб тым, што сапраўдныя барацьбіты за вызваленьне беларускіх працоўных мас, як Тарашкевіч, Міхайлоўскі і інш., сядзяць у вастрозе фашыцкай Польшчы. А вось «верныя сваім ідэалам», гэта ёсьць прынцыпам фашызму, Луцкевіч і Астроўскі, адслужыўшы провокатарскую ролю ў Грамадзе, сталі адкрытымі агентамі фашызму і працуюць верныя сваім ідэалам пад апекай у фашыцкага ўраду. І бяда нацыянал-фашыстым з гэтымі сталінцамі нават у Зах. Беларусі, якія «распачалі няпрымірымую барацьбу, каб зьнішчыць культурныя здабыткі беларускіх сялян і работнікаў, каб паўзрываць беларускія культурныя ўстановы».

Больш таго, нацыянал-фашыстыя ў сваім асьцервяненьні да нацыянальна-вызваленчага руху і яго кіраўніка—компартыі, даводзяць, што пагром масавых беларускіх організацый і беларускіх гімназій праз фашыцкі ўрад і пры іх дапамозе зьяўляецца ня чым іншым, як «паходам компартыі на культурныя пляцоўкі».

Такі паклёп на компартыю з боку беларускіх нацыянал-фашыстых зьяўляецца разьвіцьцём і дапасаваньнем да сучаснасьці лёзунгаў провокатара

Гурына, які кажа: «што тактыка Комінтэрну, якая праводзіцца ў Польшчы, гэта палітычная провокацыя... якая мае на мэце выклікаць з боку ўлад масавыя рэпрэсіі».

Вывады свае Луцкевічаўская група робіць з таго, што працоўныя масы пад кіраўніцтвам КПЗБ вядуць барацьбу супроць культурніцтва, супроць позытыўнай работы нацыянал-фашыстых, якая пры фашыцкім рэжыме ідзе выключна на карысьць пануючых багатых клясаў і служыць адводам мас ад клясавай барацьбы за сваё вызваленьне. Гэтыя свае вывады Луцкевічаўская група робіць з мэтай зноў-жа дзеля прыкрыцьця фашыцкай буржуазнай сутнасьці сваіх тэорый і сваёй практыкі, дзеля атуманьваньня мас і перацягваньня іх на шлях згоды супрацоўніцтва з фашызмам.

Орган нацыянал-фашыстых «Наперад», льлючы кракадзілавыя сьлёзы аб заняпадзе «беларускай культуры і гаспадарчага стану» Зах. Беларусі, заклікае працоўныя масы да позытыўнай творчай работы. Кожны рабочы, кожны працоўны вёскі даznаўся на сваёй скуры, што ня можа быць ніякай органічнай творчай работы пры фашыцкай дыктатуры, якая-б ішла на карысьць працоўным масам. Тыя беларускія організацыі (як, напрыклад, ТБШ), якія організуюць працоўныя масы для абароны сваіх інтарэсаў, пастаянна прасьледуюцца ўрадам, тэрорызуюцца, разграмляюцца. Беларускія гімназіі і школы, якія больш-менш ішлі насустрэч дзецям працоўных бацькоў, цяпер разгромлены і сфашы-

заваны і абслугоўваюць выключна кулакоў і буржуазію.

Зразумела, што пры фашыцкім рэжыме ўсё жыцьцё, усе парадкі і сыстэма апарату фашыцкай дыктатуры пабудаваны так, каб за кошт шырокіх працоўных мас будаваць панаваньне і роскаш багатых клясаў. І заклік Луцкевіча да позытыўнай творчай работы зьяўляецца нічым іншым, як заклікам да супрацоўніцтва з фашызмам, да ўзмацненьня базы фашызму і яго дыктатуры, ды окупацыі на Зах. Беларусі.

Характэрна, што Луцкевічаўскі «Наперад» у адмену іншых беларускіх нацыянал-фашыстых не абмінае і рабочага пытаньня і выстаўляе сябе прыхільнікам рабочае клясы. Луцкевіч улічвае, што цяпер у эпоху пролетарскіх рэволюцый нельга ігнараваць рабочага пытаньня, ён з жахам адчувае сілу тэй вядучай кіраўнічай ролі пролетарыяту ў міжнароднай рэволюцыйнай арміі, ён ведае, што інтарэсы яго клясы патрабуюць ад яго раскладальнай пагромнай работы і сярод рабочае клясы.

Каб яшчэ больш выявіць новы манэўр беларускіх нацыянал-фашыстых у сэнсе аб'яднаньня вакол сябе ўсіх ухілістых, выкінутых з компартыі ў Зах. Беларусі і БССР, у сэнсе стварэньня каля сябе орэолу правэверных рэволюцыянэраў, трэба адзначыць, што «Наперад» не забывае часамі кульгануць і аб сусьветнай рэволюцыі (артыкул «Барацьба за моладзь» № 1, 1930 г.) і аб тэорыі марксызму, за што радыкальную прэсу бязумоўна ўлады ўсьлед

конфіскоўвалі-б. Аб «марксызьме» Луцкевіча няхай пасьведчаць ніжэй пададзеныя радкі:

> «Ведама, што марксызм нясе вызваленьне ўсім прыгнечаным народам і ніколі ні ад кога не вымагае, каб выракаўся права на самастойнае жыцьцё. У Сталінскай лініі запраўды-ж лішне шмат цёмнага. Пастараемся разабрацца ў гэтым у спэцыяльнай стацьці. Запраўды-ж: тут пахне провокацыяй у адносінах да рэволюцыі і яе здабычаў...»

Наогул новая атрута ў тэорыях А. Луцкевіча заключаецца ў тым, што ён побач з асьцервянелым контр-рэволюцыйным паходам, супроць комуністычнага руху і СССР ужывае надзвычайна гнуткую нацыянальную і соцыяльную дэмагогію, нахабную фальсіфікацыю лёзунгаў УсеКП(б) і КПЗБ і падзей у БССР, спэкулюе сваёй провокатарскай роляй у разгромленай Грамадзе. Бязумоўна, што ўсе гэтыя махінацыі нацыянал-фашыстых і іх хітрая маскіроўка зьяўляюцца пагрозай таму, што на тым ці іншым вучастку вызваленчай барацьбы ім удасца на якісь час праціснуцца ў шэрагі працоўных мас. Аднак, Луцкевічаўскай групе ня ўдасца ашукаць шырокія масы і разьбіць іх рэволюцыйны рух, ня ўдасца вырваць гэты рух з-пад кіраўніцтва компартыі.

Бо ўжо гэты Луцкевічаўскі манэўр сам па сабе вельмі характэрны ў сэнсе ацэнкі настрояў шырокіх працоўных мас Зах. Беларусі. Улічваючы вы-

сокі рэволюцыйны ўздым і ўплыў компартыі, Луцкевіч змушаны быў ня толькі спэкуляваць імем разгромленай Грамады, але пайсьці на розныя фальсыфікацыі, легенды і хлусьню аб компартыі і яе ленінскай лініі, аб сусьветнай рэволюцыі, марксызьме і т. п., каб паказаць сваю выабражальную блізкасьць да рэволюцыйнага руху і гэтым працiснуцца ў шэрагі працоўных мас.

Луцкевічаўская група спэкулюе популярным імем БС-Р Грамады, гаворыць ад імя радыкальнай інтэлігенцыі Зах. Беларусі і ў імя абароны «беларускага комунізму на Ўсходзе» маскуецца левай фразай і паказной опозыцыяй да ўраду. Гэтая група разумее, што з адкрытымі фашыцкімі лёзунгамі будзе адразу пабіта і прагнана з асяродзьдзя працоўных мас, яна ведае, што ў адкрытай бойцы з КПЗБ за масы яна будзе сакрушальна і шпарка разьбіта. Практыка пераможнай барацьбы з усімі беларускімі згоднікамі зьяўляецца залогам таму, што не памогуць ніякія прошукі і дэмагогічныя выкрутасы і Луцкевічаўскай групе.

4. «Ідэйная коопэрацыя»

Аднэй з важнейшых задач, пастаўленых польскім фашызмам перад групай Луцкевіча—гэта консолідаваць і організаваць усе беларускія контррэволюцыйныя антысавецкія групоўкі і элемэнты. У перадавіцы першага нумару «Наперад» абвяшчаецца, што робіцца спроба «згуртаваць усе жы-

выя беларускія сілы» ў «ідэйную коопэрацыю». Ужо цяпер можна сказаць, што ўсё больш-менш выдатнае на беларускім контр-рэволюцыйным відавоку групуецца каля газэты «Наперад», каля галоўнага стаўленьніка польскага фашызму А. Луцкевіча. Да гэтай групы прымыкаюць ня толькі прадстаўнікі беларускіх буржуазных кулацкіх слаёў, як беларускі фашысты Я. Станкевіч, Уласаў, расійскі кадэт Самойла, беларуская буржуазная інтэлігенцыя, але і беларуская белая эміграцыя (Чэха-Славакія, Латвія, Літва).

Існуе і ўмацоўваецца чулае братаньне і пераклічка паміж наперадаўцамі і Віленскімі пілсудчыкамі. У сваім органе «Кур'ер Віленскі» крэсавыя пілсудчыкі аддаюць шмат увагі «рабоце» Луцкевіча, бяруць яго ў сваю абарону, пропагандуюць яго ідэі. «Кур'ер Віленскі» вітае групу Луцкевіча, якая «не дае падстаў, каб лічыць яе антыпольскай, антыдзяржаўнай», якая «ўносіць вельмі цэнны ўклад пры рэгуляваньні польска-беларускага сужыцьця». Атэстацыя зусім адкрытая. Мірна жыць і зрастацца з фашызмам можа толькі той, у каго з фашызмам адналькавыя інтарэсы, хто ідзе з ім у нагу ў справе падрыхтоўкі нападу на СССР, у справе падаўленьня рэволюцыйнага руху рабочых і працоўнага сялянства, якія ня могуць і ня хочуць мірна жыць пад фашыцкім ярмом.

«Кур'ер Віленскі» і «Наперад», як кроўныя браты аднэй фашыцкай сям'і, як «верныя сваім ідэалам», гавораць адным языком.

«Кур'ер Віленскі» № 31, 1930 г.:

«З моманту ўзяцьця ўлады ў Бальшэвіі праз Сталіна адразу распачаўся пэрыод прасьледваньня нацыянальнага руху на Савецкай Беларусі».

«Наперад» № 1, 1929 г.:

«Калі кіраўніцтва партыяй перайшло ў рукі Сталіна, нязвычайна высака падняў галаву пільна ўкрываны раней маскоўскі нацыяналізм».

«Кур'ер Віленскі» № 31, 1930 г.:

«Сярод беларускага грамадзянства вызначаюцца ўсё больш выразныя імкненьні да позытыўнай творчай работы, абапертыя на ўзмацаваньні свайго нацыянальнага бытаваньня, а таксама ў галіне экономічнай і культурна-асьветнай».

«Наперад» № 1, 1929 г.:

«Ад гэтае гадзіны трэба ўсе беларускія радыкальныя (!) сілы мобілізаваць на грунце позытыўнае творчае культурна-нацыянальнае работы».

«Кур'ер Віленскі» ад 29/II 1929 г.:

«Лёзунгам комуністых зьяўляецца лепш зьнішчыць кожную беларускую організацыю, чымся ўтраціць свой уплыў».

«Наперад» № 2, 1930 г.:

> «Тыя-ж людзі, што ў Менску цяпер распачалі няпрымірымую барацьбу, каб зьнішчыць культурныя здабыткі беларускіх сялян і работнікаў, далі загад сваім паслугачом у Зах. Беларусі, каб за ўсялякую цану паўзрываць перш тут беларускія культурныя ўстановы».

І ўрэшце № 6 «Наперад» у прыпісцы ад рэдакцыі да аднаго артыкулу па прыяцельску патрасае руку віленскім фашыстым: «у газэце «Кур'ер Віленскі» былі зьмешчаны два артыкулы, прысьвечаныя таму-ж пытаньню, і мусім з задаваленьнем адзначыць, што рэдакцыя польскага органу заняла становішча блізкае да нашага». Як бачым, поўнае супрацоўніцтва з польскім фашызмам, і беларускія нацыянал-фашыстыя вельмі задаволены, што ўдала спраўляюцца з задачай свайго гегемона.

Ідэйная коопэрацыя беларускіх нацыянал-фашыстых захоплівае ў сябе і таварышоў па роду фашыцкай зброі—ППС. У нацыянал- і соцыял-фашыстых задачы і мэты адны і мэтоды ў барацьбе з рэволюцыйным рухам і компартыяй—сваяцкія і роўналежныя. «Наперад» старанна пропагандуе важнейшыя манэўравыя постуляты ППС, называючы гэтых фашыцкіх пагромшчыкаў і катаў рабочае клясы «польскай лявіцай». «Наперад», як і ППС, сее дэмократычныя ілюзіі, выступае «змагаром за парлямантарную дэмократыю».

«Недахоп сапраўднага моцнага беларускага прадстаўніцтва ў сойме, з якім сойм мусіў-бы паважна лічыцца, даецца ўзнакі народу на кожным кроку» («Наперад» № 4, 1930 г.).

Луцкевічаўская газэціна прадстаўляе праваўдыроў ППС, як змагароў за «справядлівую конституцыю, у якой ёсьць задаваленьне ўсіх патрэб прыгнечаных народаў, прыцягненьне працоўных мас да ўлады».

Луцкевічаўская група вельмі дасьціпла адгараджвае сябе ад здэмаскаваных ужо беларускіх фашыцкіх груп з тым, каб у вачох мас прадстаць, як сапраўдныя грамадаўцы, як «Беларуская радыкальная інтэлігенцыя». З гэтай мэтай на старонках «Наперадy» можна сустрэць полемічныя артыкулы, накіраваныя супроць беларускай хадэцыі. Аднак, у сапраўднасьці, гэтая сямейная спрэчка зьяўляецца ні чым іншым, як прыкрыцьцём адзінага фронту ўсіх беларускіх рознастайнасьцяй нацыянал-фашыстых у іх барацьбе супроць нацыянальна-вызваленчага руху. Бо як толькі паўстае пытаньне аб компартыі, СССР, рэволюцыі—усе беларускія нацыянал-фашыстыя ў адзін тон нападаюць на сваіх клясавых ворагаў, навыперадкі вядуць дзікую кампанію супроць СССР.

«Нацыяналістычны лягер беларускай буржуазіі, ня гледзячы на яго вонкавую раздробленасьць, зьяўляецца адзіным лягерам бел. нацыянал-фашызму, які ідзе пад гегемоніяй

польскай буржуазіі ў шэрагах міжнароднага антысавецкага фронту і поўнасьцю падпарадкуецца плянам фашыцкай дыктатуры ў Польшчы». (Пастанова III пленуму ЦК КПЗБ).

Луцкевічаўская ідэйная коопэрацыя працуе пад кіраўніцтвам і наглядам дэфэнзывы і праз яе фінансуецца. Пастаянныя дэлегацыі да обэр-фашыстага Кіртыкліса, чулыя спатыканьні прэзыдэнта Польшчы хлебам, сольлю і кветкамі, малебны «за здраўе» жонкі старосты (Навагрудак), супрацоўніцтва ў беларускіх гімназіях з вучыцелямі-дэфэнзыўшчыкамі і паліцыяй, ажыцьцяўленьне лёзунгаў провокатара Гурына, ды шмат што іншае гаворыць аб цеснай палітычнай і арганізацыйнай увязцы тэорыі і практыкі нацыянал-фашызму з дэфэнзывай.

«Ідэйная коопэрацыя» Луцкевічаўскай групы выцякае з таго працэсу зрастаньня ў адзін фашыцкі лягер беларускай буржуазіі і кулацтва з лягерам польскіх заможных багатых клясаў, выцякае са зьнітаваньня клясавага саюзу буржуазіі ўсіх нацыянальнасьцяй у Польшчы. Саюз гэты ўзьнікае з абапольных інтарэсаў гэтых паасобных аднародных частак фашыцкага лягеру: захопныя пляны беларускай буржуазіі ў адносінах да БССР зыходзяцца з імпэрыялістычнымі плянамі польскай буржуазіі. Беларускі буржуа і кулак ідзе на падтрыманьне белапольскай окупацыі Заходняй Беларусі, бо ім пагражае магутны процэс соцыялістычнага і

нацыянальна-культурнага разьвіцьця БССР і рост рэволюцыйнай хвалі заходня-беларускіх працоўных мас, які ідзе па лініі міжнароднай клясавай солідарнасьці працоўных мас усяе Польшчы, па лініі барацьбы супроць буржуазіі ўсіх нацый і абароны СССР. Выходзячы са сваіх клясавых інтарэсаў, заходня-беларуская буржуазія шукае дапамогі і абароны ў большым зацясьненьні саюзу з польскім капіталам. А неабходнасьць завастрэньня і ўзмацненьня барацьбы супроць уздымаючайся рэволюцыйнай хвалі і сьпешнасьць падрыхтоўкі вайны супроць СССР змусіла польскія пануючыя багатыя клясы пашырыць свой клясавы фронт і ўключыць у яго буржуазію і кулацтва padняволеных народаў і іх нацыянал-фашыстых, якія нароўні з польскай буржуазіяй праводзяць у жыцьцё антысавецкія контр-рэволюцыйныя пляны польскага фашызму, праводзяць унутраную і замежную політыку фашыцкага ўраду.

Буйныя яскравыя дасягненьні ў СССР у справе соцыялістычнай перабудовы вёскі на аснове колектывізацыі і ліквідацыі кулака як клясы, асабліва рэзка прычыніліся да яшчэ больш выразнага клясавага падзелу ў беларускім грамадзтве, да яскравага разьмежаваньня двух варожных лягераў на ЗБ—фашыцкага і антыфашыцкага, рэволюцыйнага.

Працоўныя масы Зах. Беларусі, зносячы падвойны экономічны і політычны ўціск, цясьней зьнітоўваюць сваю барацьбу ў супольны клясавы

фронт з барацьбой працоўных мас усяе Польшчы і пад кіраўніцтвам пролетарыяту і яго компартыі змагаюцца супроць клясавага фронту буржуазіі польскай, беларускай, украінскай, яўрэйскай і іншай. Працоўныя масы Зах. Беларусі ўсё больш рашуча разрываюць путы, якімі іх зьвязвалі ў нацыянальным пытаньні з «уласнай» буржуазіяй рознымі адзіным нацыянальным фронтам, нацыянальным супрацоўніцтвам і т. п.

Беларускія нацыянал-фашыстыя, выходзячы са сваіх контррэволюцыйных клясавых інтарэсаў, усімі мерамі стараюцца не дапусьціць разьвіцьця гэтага процэсу сярод працоўных мас і ўжываюць дзікую нацыянальную дэмагогію—прыкрываюцца абаронцамі ўсяго беларускага народу, жонглююць лёзунгам незалежнасьці Беларусі, становяцца ў абарону Ўсходняй Беларусі, «падняволенай чырвоным маскоўскім імпэрыялізмам», і г. д. Польскі фашызм, ідучы з падачкамі і абяцанкамі беларускім нацыянал-фашыстам асабліва ў галіне культурна-нацыянальнай, дае ім страву для іх нацыянальнай дэмагогіі.

Вось гэтая дэмагогія беларускіх нацыянал-фашыстых, цкаваньне супроць СССР па нацыянальнай лініі, гэты шум, гам аб новым, так званым новым курсе ў нацыянальнай політыцы, аб культурных рэформах з боку фашыцкага ўраду зьяўляецца падрыхтоўкай матэрыялу для новага, узмножанага цкаваньня супроць СССР. Міжнародным імпэрыялістам патрэбна ў справе падрыхтоўкі

ўзброенага нападу на СССР стварыць побач з «прасьледваньнем рэлігіі» новую легенду аб прасьледваньні і падняволеньні народаў у СССР, легенду, якая дасьць конкрэтныя падставы для «крыжовага паходу» на вольны Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Пілсудзкі, Луцкевіч, Лявіцкі, Дашынскі і іншыя фашыцкія верхаводы-бандыты памыляюцца ў сваіх разьліках—іх захады і прошукі і ў гэтай галіне паб'юць іх-жа самых так, як і кампанія за так наз. абарону рэлігіі. Распальваючы нацыянальнае пытаньне, яны яшчэ больш зробяць нацыянальную проблему ў Польшчы адным з важнейшых фактараў надыходзячага ўпадку фашыцкай дыктатуры і распаду фашыцкай Польшчы.

5. Нацыянал-фашыстыя рыхтуюцца да вайны супроць СССР

Галоўная работа ў справе ідэолёгічнай падрыхтоўкі працоўных мас ЗБ да вайны, у справе ўцягненьня гэтых мас да ўзброенага нападу на СССР узложана польскім імпэрыялізмам на беларускіх нацыянал-фашыстых. Луцкевічаўская група ў сваёй газэце «Наперад» са скуры лезе вон, каб хлусьнёй, паклёпам, цкаваньнем падарваць сымпатыі мас да СССР і галоўным чынам да яго складовай часткі БССР, да соцыялістычнага будаўніцтва, якое так шпарка разгортваецца пад кіраўніцтвам ленінскай УсеКП(б). З кожнага нумару «Наперад» перако-

шаны ад клясавай ненавісьці твар нацыянал-фашызму брызгае пенай атруты да ўсяго савецкага, рэволюцыйнага, комуністычнага. Кожны крок КП(б)Б па ўзмацаваньні і разгортваньні соцыялістычнага будаўніцтва, кожнае заваяваньне і дасягненьне працоўных мас у галіне індустрыялізацыі краю, колектывізацыі сельскай гаспадаркі, разьвіцьця беларускай пролетарскай культуры, посьпехі ў галіне політычна-ідэолёгічнага выхаваньня мас—усё гэта выклікае скрыгітаньне зубоў у нацыянал-фашыстых, выклікае іх актыўнасьць у барацьбе з рэволюцыйным рухам, у падрыхтоўцы да нападу на СССР.

На антысавецкую контр-рэволюцыйную антыкомуністычную кампанію мобілізаваны ўсе сілы, усе пошукі і здатнасьці нацыянал-фашыстых, ваенным мэтам падпарадкаваны ўсе іх тэорыі і практыка. Іх тэорыя, што КП(б)Б вырастае карэньнямі з беларуска-буржуазнага адраджэнцкага руху, іх надзеі на капіталістычна-буржуазную рэстаўрацыю Савецкай Беларусі сакрушальна разьбіты пасьпяховай рэалізацыяй пяцігадовага пляну вялікіх работ. Ушчэнт выкарчоўваецца іх апошняя апора ў БССР,—капіталістычныя элемэнты гораду і вёскі, ліквідуецца кулак як кляса, іх ідэолёгічных пабратымцаў—буржуазную інтэлігенцыю, нацыянал-дэмократаў сакрушальнай барацьбой канчаткова выбіваюць з усіх позыцый. Усё гэта б'е па клясавых інтарэсах беларускай буржуазіі і кулака на Зах. Беларусі, якія бачаць у цесным саюзе з польскай

буржуазіяй задаваленьне сваіх інтарэсаў і ратунак ад надыходзячай социялістычнай рэволюцыі. Нацыянал-фашыстыя, як ідэолёгі беларускіх заможных клясаў і рознавіднасьць нацыянал-фашызму—нацыянал-дэмократы аформляюць дамаганьні і імкненьні сваёй социяльнай базы, а іменна: змагацца супроць пролетарскай рэволюцыі ў Польшчы, падрываць социялістычнае будаўніцтва ў БССР, ажыцьцяўляць заборчыя пляны сваёй буржуазіі, выслугоўвацца перад польскім і міжнародным капіталам.

Ваенны заказ фашыцкага ўраду і заборчыя пляны беларускай буржуазіі Луцкевічаўская група стараецца працягнуць у масы шляхам шалёнай кампаніі хлусьні і паклёпу на СССР і компартыю. І газэта «Наперад» па-фашыцку выкарыстоўвае, перакручвае, скажае кожны рух у разьвіцьці социялістычнага будаўніцтва з мэтай давесьці масам, асабліва працоўнаму сялянству, што мэта іх барацьбы—гэта не ўстанаўленьне дыктатуры пролетарыяту, не аб'яднаньне з Савецкай Беларусьсю, а барацьба супроць Саветаў, барацьба за так званую буржуазную незалежнасьць Беларусі, «якую здабылі сабе чэхі, палякі і г. д.»

Пераход беднякоў і сераднякоў у БССР пад кіраўніцтвам пролетарыяту і яго компартыі на шлях социялістычнага будаўніцтва праз колектывізацыю Луцкевіч прадстаўляе, як крах савецкага ладу, а зьніштажэньне кулака як клясы прадстаўляе, як наступленьне на ўсё сялянства наогул і ў цэлым.

Адгэтуль абарона прышчэпаўшчыны, цкаваньне «сталінскай політыкі супроць хутарызацыі» і г. д.

У справе антысавецкай, антыкомінтэрнаўскай кампаніі Луцкевічаўская група ў Заходняй Беларусі зьяўляецца застрэльшчыкам і ўзорам, яна пад кіраўніцтвам польскага фашызму ідзе наперадзе контр-рэволюцыйнага лягеру, яна ў гэтай кампаніі найбольш ваяўнічая і актыўная.

Яскравым паказальнікам ліхаманкавасьці падрыхтоўкі да вайны зьяўляецца работа Луцкевічаўскай групы па заманьваньні ў свае фашыцкія сеткі працоўнай моладзі (выданьне часопісаў «Сям'я і школа», «Вучнёўскі звон», «Студэнцкая думка», організаваньне моладзі і г. д.). Згодна тэорыі гэтых нацыянал-фашыстых моладзь трэба выхоўваць на «нацыянальна-сьвядомую» інтэлігенцыю, якая «мусіць узяць у свае рукі далейшае правадырства беларускімі працоўнымі масамі ў іх барацьбе за нацыянальныя і соцыяльныя ідэалы». Вострую клясавую барацьбу, якую вяла працоўная вучнёўская моладзь у беларускіх гімназіях супроць іх фашызацыі і полёнізацыі, супроць беларускіх нацыянал-фашыстых, Луцкевіч абзывае маскоўскай провокацыяй. Адгэтуль далоў клясавую барацьбу, трэба даць «дзецям навуку, падрыхтаваць іх да вялікага заданьня, якое прыпадае ім на долю, як будучых інтэлігентаў». Луцкевічаўскі «Наперад», пападаючы ў тон буржуазнай пілсудчыкаўскай прэсе, лемантуе аб комуністычнай пагрозе для моладзі і заклікае:

> «Да грамадзян, да бацькоў мы сёньня зварочваемся з заклікам: беражэце нашых дзяцей, не давайце, каб з іх рабілі гарматнае мяса нібыта ў імя сусьветнай рэволюцыі» («Наперад» № 1, 1930 г.).

Атручваючы моладзь нацыяналізмам, адцягваючы іх ад рэволюцыйнай барацьбы супроць іх клясавых ворагаў, беларускі нацыянал-фашызм нацкоўвае моладзь на компартыю, на «маскоўскі комунізм», прадстаўляючы іх віноўнікамі ўсіх «Сьціл і Харыбд», змушае вучняў прымаць удзел у ваенных кампаніях фашызму (збор на польскі ваенны флёт у Навагрудку) і г. д.

Ідучы ўсьлед за польскім імпэрыялізмам, беларускія фашыстыя пры дапамозе польскага ўраду таксама мобілізуюць свае контр-рэволюцыйныя сілы для больш пасьпяховай падрыхтоўкі ўзброенага нападу на СССР. Згодна паведамленьняў «Наперад» ствараюцца організацыі беларускіх жанчын, моладзі, вучыцялёў, поэтаў. Організацыя праскага (Чэха-Славаччына) контр-рэволюцыйнага гнязда беларускіх студэнтаў пераносіць сваю сядзібу ў Вільню. Нядаўна наведаў віленскіх нацыянал-фашыстых прадстаўнік беларускай белай эміграцыі ў Літве інжынэр Душэўскі, які ў 1920-21 гг. уваходзіў у 2-гі аддзел польскай дэфэнзывы. Навязаў сувязь і «ўдарнік» генэрала Шкуро—беларускі пасол латвійскаму сойму Пігулеўскі.

Як бачым, ажываюць і зьлятаюцца ўсе недабіткі вайсковай камісіі, слуцкіх паўстанцаў і інш. агенты, папіхачы імпэрыялістычнага антысавецкага блёку.

У апошнія часы адбываецца ня толькі ажыўленьне работы нацыянал-фашыстых, але і консолідацыя ўсіх іх элемэнтаў, коордынацыя іх работы па лініі стварэньня адзінага антысавецкага фронту ўсіх контр-рэволюцыйных сіл прыгнечаных нацыянальнасьцяй Польшчы. З гэтай мэтай пад крылом фашыцкага ўраду ў Варшаве адбылася конфэрэнцыя самых заядлых контр-рэволюцыянэраў—прадстаўнікоў нацыянал-фашыцкіх беларускіх, украінскіх і літоўскіх. Конфэрэнцыя прайшла пад лёзунгамі барацьбы супроць нац.-вызваленчага руху, пад лёзунгам падрыхтоўкі вайны супроць СССР.

6. КПЗБ непераможны кіраўнік рэволюцыйнага руху

III пленум ЦК КПЗБ, аналізуючы вытокі, дзейнасьць і сутнасьць беларускага нацыянал-фашызму, а таксама об'ектыўныя варункі і сучасную політычную сытуацыю, констатуе, што

> «беларускі нацыянал-фашызм зьяўляецца галоўным ворагам комуністычнага руху ў барацьбе за беларускія працоўныя масы. Небясьпека з гэтага боку яшчэ больш павялічваецца ў выніку таго націску, які робіць нацыянал-фашызм побач з нацыянал-дэмакратызмам у БССР на вядомыя колы беларускага нацыянальна вызваленчага руху,—націску,

які выяўляецца ў шэрагу ўхілаў і хістаньняў унутры гэтага руху, а таксама і прасачваецца ў шэрагі нашай партыі. Дзеля гэтага барацьба з беларускім нацыянал-фашызмам і яго ўплывам на нацыянальна-вызваленчы рух і нашую партыю зьяўляецца галоўнейшай задачай КПЗБ, асабліва-ж маючы на ўвазе ўсё больш актуальную пагрозу ваеннага нападу фашыцкай Польшы на СССР».

Да гэтага часу Луцкевічаўскай групе і ўсім нацыянал-фашыстым пры іх пастаянных патугах не ўдалося дасягнуць значнейшага посьпеху па лініі заваяваньня працоўных мас, паглыбленьня хістаньня ў шэрагах нацыянальна-вызваленчага руху.

Па-фашыцку апрацаваны плян фашызацыі ТБШ, быў з поўнай клясавай сьвядомасьцю здэмаскаваны і адкінуты працоўнымі масамі. Як працоўнае сялянства настарожана і рэволюцыйна чула да ўсіх агентаў фашызму, як даюць адпор вылазкам Луцкевіча-Астроўскага, сьведчаць лісты з месц да рабоча-сялянскай газэты «Сьвітаньне».

«Гэтым паведамляем вас, што мы, сяляне з вёскі Мішут, як звычайна атрымалі газэту «Наперад» № 4, прачытаўшы, пераканаліся, што гэтая газэта зьяўляецца здрадніцкай, дык сяляне нашай вёскі гэтай заразнай газэты чытаць ня хочуць».

«Сяляне Ашмянскага павету напісалі протэст, у якім заяўляюць, што нічога суполь-

нага ня хочуць мець са здраднікамі беларускага вызваленчага руху Луцкевічам і Астроўскім, якія брэшуць у сваёй газэце «Наперад» на БССР і СССР. Протэст падпісала 19 сялян». («Сьвітаньне» № 4).

Далей газэта паведамляе, што рэдакцыя «Наперад» атрымлівае цэлыя скруткі нумароў, адсылаемых назад сялянамі з месц.

Асабліва яскравае паражэньне і банкруцтва атрымала Луцкевічаўская група ў сваіх спробах зламаць рэволюцыйную волю кіраўнікоў Грамады, засуджаных на доўгія гады вастрогу. Тарашкевіч, Валошын, Мятла, Рак-Міхайлоўскі і іншыя грамадаўцы катэгорычна адмаўляюцца прымаць Луцкевіча, Астроўскага ці іх агентаў да пабачэньня ў вастрозе. Тарашкевіч на апошнім сваім судзе 24 студзеня г. г. патрабаваў удаленьня з залі суду Луцкевіча і Астроўскага, якія прыйшлі як госьці, а змушаны былі выйсьці зьбянтэжанымі агентамі фашызму.

Тарашкевіч і Валошын у адказ на нясупынныя спробы Луцкевіча і Астроўскага дабіцца ад іх хоць цěню пакаяньня перад фашызмам, адказалі адкрытымі лістамі з астрогу, у якіх заяўляюць, што «міласьці прасіць мы не прасілі і ня будзем... Усе зьдзекі і астрог ні на крок ня прыблізілі нас да прымірэнцтва ці згоды. Словам ніхто з нас у санацыю (Луцкевічаўская група—А. С.) ня пойдзе»

(ліст Тарашкевіча). «Я лічу яго (А. Астроўскага) прыезд палітычным шантажом. Наогул, якія не рабіў-бы ён захады адносна мяне ці-то ў відзе звальненьня, ці-то каўцыі, адкідаю іх з пагардай, як нязломны барацьбіт за інтарэсы беларускіх сялян і работнікаў і як адзін з правадыроў гістарычнай БСР Грамады. На яго захады аб звальненьні я катэгорычна і ясна заяўляю: рукі прэч» (з лісту Валошына). Гэтыя банкруцтвы і паражэньні нац.-фашыстых кажуць аб высокім рэволюцыйным уздыме шырокіх мас, кажуць аб тым, што КПЗБ—домі- ўвязваючы з барацьбой КП(б)Б супроць нацыянал- нуючая палітычная сіла ў Зах. Беларусі.

Перад КПЗБ стаіць адна з галоўнейшых задач, якая цесна зьвязана з барацьбой супроць правай небясьпекі—гэта барацьба супроць усялякіх праяў нацыяналізму ў шэрагах партыі, супроць нацыяналізму наогул, небясьпека якога бязумоўна ўзрастае. Неабходна сваячасова выпальваць агнём бальшавіцкай крытыкі і самакрытыкі ў шэрагах партыі і ўсялякія праявы нацыянал-опортунізму і нацыянал-бальшавізму, у зародку зьнішчаючы гэтыя правыя концэпцыі і прымірэнцтва да іх. Гэтая барацьба павінна весьціся ня толькі шляхам ідэйным і пропагандыцкім, але ў першую чаргу шляхам практычнай дзейнасьці ў галіне нацыянальна-вызваленчага руху Зах. Беларусі, цесна ўвязваючыся з барацьбой КП(б)Б супроць нацыянал-дэмократызму ў БССР.

Кожнае банкруцтва і паражэньне нацыянал-фашыстых і нацыянал-дэмакратаў і перамогі КПЗБ і КП(б)Б б'юць па адзіным фронце гэтых агентаў імпэрыялізму, дэмаскуюць іх тэорыі, падрываюць іх практыку. Пераможнае сацыялістычнае наступленьне на ўсіх франтох у СССР і БССР, штурм рэвалюцыйных мас пад кіраўніцтвам КПЗБ на фашыцкую дыктатуру зьмятаюць і зьмятуць усіх агентаў капіталу.

Працоўныя масы СССР і БССР, побач з будовай соцыялізму, узмацняюць і абарону краю, яны ў любы момант гатовы нанесьці сакрушальны ўдар па першай спробе міжнародных імпэрыялістых пасягнуць на заваёвы Кастрычнікавай рэволюцыі,— яскравым прыкладам чаго зьяўляецца паражэньне кітайскіх генэралаў. Працоўныя масы Зах. Беларусі пад кіраўніцтвам КПЗБ вядуць барацьбу супроць падрыхтоўкі вайны з СССР, на выпадак-жа ўзброенага нападу на СССР рабочыя і працоўныя сяляне павернуць штыхі супроць сваіх эксплёататараў і прыгнятацеляў.

Польскі імпэрыялізм, які ў апошнія часы асабліва нахабна пачынае патрасаць збройным кулаком у бок СССР, які ахоплены ваенным чадам, з асаблівай сьпешнасьцю організуе сваіх агентаў—беларускіх нацыянал-фашыстых—павінен успомніць грозны штых Чырвонай арміі і сакрушальныя ўдары паўстаўшых працоўных мас Беларусі.

ЦАНА 30 кап.